AKİS

HAFT İTE MECMUASI

1 OCAK 1965

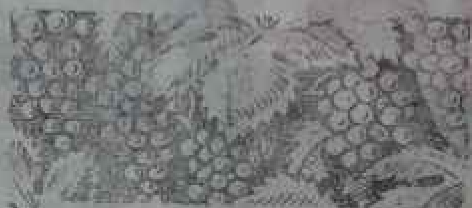
FİYATI : 1 LİRA



1965 Seçim Yılı

ŞARAP SANAYİİNDE







TRAKYA

BUZBAĞ

NARBAĞ

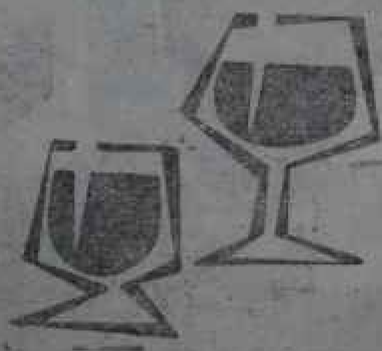
KALEBAĞ

GÜZEL MARMARA

ŞARAPLARI

T. C. TEKEL İDARESİ





ŞÖHRET

ÂTIF TUNA

Sayı: 550 Cilt: XXXII Yıl. 11

Sahibi ve Başyazarı :
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgene (İzmir) — Dış Haberler Kısmı : Haluk Ülman - Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye Fevzi, Lütfi Ay — Sinema: Tarık Kakınç — Yayınlar: İlhami Soysal — Radyo: Mahmut T. Öngören

Resim
Ali Parmakeri
Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Ezgi
Erdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P K 682

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira
3 renkil arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Tasasına uymayı taahüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer
Hüriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih ;
31.12.1964

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Yeni bir yıl daha kapımızı çalmış bulunuyor. Her gey gösetriyor ki 1965, Türkiye için son derece önemli bir sene olacaktır. Yeni yılın kucağında getirdiği, seçim sandığıdır. Bu sandıktan çıkacak olan oylar, yani seçimlerin neticesi Türkiyenin kaderini kesin şekilde damgalayacaklar. 1965 seçimleri, başka pek çok seçimin aksine, mana ve mahiyeti itibariyle değil, sonucu bakımından bütün milleti igilendirecektir. Türkiyede demokratik, parlemanter rejimin sarsıntısız devamı seçmenin oyunu kullanırken göstereceği basirete ve gerçekçiliğe bağlı durmaktadır.

AKİS, yeni yılın bu ilk sayısında kapak konusu olarak seçimi seçmiştir.

AKİS yeni yıl içinde bazı değişiklikler düşünmektedir. Kapak kompozisyonumuz bundan böyle daha canlı, cazip hale getirilecektir. Gerçi kapak kompozisyonu bakımından bizim bir derdimiz vardır. Biz ne zaman kapak şeklimizi değiştirsek o sırada çıkmakta olan ne kadar dergi varsa kapaklarını bizim yeni şeklimize göre ayarlamaktadırlar. Bu sefer de aynı hikayenin tekrarlanıp tekrarlanmayacağı tabii meçhuldür ama AKİS'i ötekilerin hepsinden ayıran elbette ki kapağı değildir. Unutulan, ekseriya budur.

Yeni senenin başında AKİS bir seri yazıyla bugünkü Batı Avrupanın bir manzarasını okuyucularına çizecektir. Türkiyedeki gazete okuyucusu kadar dünya olaylarından ve büyük meselelerinden habersiz bir başka okuyucu kütlesi belki de yer yüzünde yoktur. Zira dış olaylar bizim gazetelerimizin hiç ilgilenmediği veya ilgilenemediği bir konudur. Aralık ayının son yansında beş Batı Avrupa memleketini dolaşan ve oralarda ilgi çekici temaslar yapan Başyazarımız Metin Toker oralardaki hayat hakkında AKİS okuyucularını aydınlatacaktır. Bütün bir dünyanın üzerine önemle eğildiği mesela NATO'nun kaderi ve istikbali. MLF diye bilinen Ortak Atom Gücü, İngilterenin teklif ettiği Atlantik Atom Gücü, Almayanın birleştirilmesi, ingiterede İşçi Partisinin dertleri gibi konular hakkında Türkiyede hemen hiç bir şeyin bilinmemesi biraz garip, ama biraz da acıdır. AKİS projektörünü bir kaç hafta o alanda dolaştıracaktır.

Bütün okuyucularımıza mesut ve sağlık içinde geçecek bir yeni yıl temennisiyle.

AKİS

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Endüstri — Ereğli Demir - Çelik İşletmeleri İdare Meclisi Başkanı Daniş Koper, haftanın ortalarında Çarşamba sabahı bir basın toplantısı yaparak, bu süredenberi basında, bilhassa şu sıralarda amerikan aleyhtarlığıyla ortaya çıkan sol çevrelerde bu müessese hakkında yapılmakta . olan menfi yayınları cevaplandırdı. Bilindiği gibi müessese milyarlık bir amerikan yardımının neticesidir.

Toplantıda çeşitli ithamları cevaplandıran Koper, şirketin başbayiliklerinin bazı şirket yöneticileri tarafından paylaşılmış olduğu yolundaki iddialara karşı şöyle dedi:

"— Herkes fabrikadan, asgari 10 ton olmak şartıyla, istediği miktarda mal satın alabilir. Bu husus ilan edilmek suretiyle umumi efkara duyurulmuş ve böylece tatbikatına da geçilmiştir. Bu hakikat ve tatbikat karşısında henüz ihdas edilmemiş bulunan bayiliklerin bazı idareciler arasında paylaşıldığı nasıl iddia olunabilir? Bu, izahı mümkün olmıyan bir husustur"

Koper ayrıca, CHP Müşterek Grupunda söz konusu edilen "Kireçtaşı yolsuzluğu" meselesine de değinerek, Eregli Demir - Çelik İşletmelerinin, gelen teklifler' arasın -



Ereğli Demir Çeliğin basın toplantısında Koper konuşuyor
Kuyuya biri bir taş atmış

da en ucuz olanını tercih etmiş olduğunu ve o bölgede birçok ocağın ruhsatını elinde bulunduran, bir firmanın, yüksek fiyat istemesi yüzünden ihaleyi kaybedince, bu tip tahriklere giriştiğini söyledi ve:

"— Bu gibi hallerde haksızlığa uğrayan taraf, adalet merciine başvurarak, tazminat, zarar, ziyan veya kar mahrumiyetini iddia eder. Şayet haklı ise mahkemeden hakkını alır. Şirketin neden bu en tabii ve en kısa yolu secmediğini anlamak mümkün değildir" dedi.

Koper, bundan başka, Demirele zararını kapatması için değil, ihaleyi kazandığı için ikinci bir iş verildiğini, kurucuların aynı zamanda satıcı durumunda olmalarının şirket mevzuatında mündemiç bulunduğunu ifade etti. Temel müteahhidine, anlaşma dışında, hakem kararı ile 10 milyon lira verildiği yolundaki iddiaları ise:

"— Hakem ücretleri dahil, dava, bütün safahatında kanun ve usule uygun olarak neticelenmiştir. Açıktan ödenmiş hiçbir şey yoktur" diyerek cevaplandırdı.

Sanayi Bakanlığı ile Ereğli Demir - Çelik İşletmeleri arasındaki ilişkiler konusunda da açıklamada bulunan Koper:

"— Sanayi Bakanlığının, müessesemizin gerek kuruluş ve gerekse işletmeye açılışında büyük yardımları olmuştur" dedi.

TRT — Haftanın ortalarında çarşamba günü, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürü Adnan Öztrak Ankara Radyosunda bir basın toplantısı yaparak Kurumun kuruluşu, çalışması ve yeni programları hakkında bilgi verdi.

Konuşmasında daha ziyade Teşkilatın karşılaştığı güç lükler üzerinde duran Öztrak, radyoculuğumuzun teknik bakımdan nekadar geri kalmış olduğunu, yabancı memleketlerden örnekler göstererek belirtti ve beş yıllık planda derpiş edilen 88 milyon 300 bin liralık yatırımın yüzde 17 sinin gerçekleştirilebildiğini söyledi.

Öztraka göre, yeni verici istasyonlarımızdan İzmir ve Erzurum vericileri, Planda öngörüldüğü gibi, 1965 yılında servise girebilecekse de, Plan uyarınca 1966 yılında yayına girmesi gereken diğer üç radyo, bir yıllık gecikme ile, ancak 1967 yılında çalışmaya başlayacaktır. Bu gecikmenin daha da uzayabileceğini söyleyen Öztrak. Planda değişiklik yapılması gerektiği hususu üzerinde durdu.

1 Mayıs 1964'deki kuruluş gününden bu yana çalışmalarını mikrofon gerisi hizmetleri düzenlemeye ve kamuoyunu doyurucu yayınlar hazırlamaya hasrettiği açıklanan TRT'nin Genel Müdürüne AKİS mensubunun sorduğu hususlar, istisnasız "yapılacak" veya "edilecek" şeklinde cevaplandırıldı.

AKİS'çinin Öztraka sorduğu sorular özetle şunlardır: Kendisinden önce bu kadar güçlükler içinde çalışan TRT niçin, ayağını yorganına göre uzatma lüzumu duymadan, radyoların yayınlarını fazlalaştırmıştır? Bir takım imkansızlıklar ortadan kaldırılmadan, niçin, yenilik diye böyle büyük işlere girişilmiştir? Personel arasında bir işbölümü yapılmış mıdır, yapılmamış mıdır? Görev ve yetkileri belirten yönetmelik hazırlanmış mıdır, hazırlanmamış mıdır?

AKİS'çinin sorduğu bu ve benzeri sorulara Genel Müdürün verdiği cevaplardan, TRT'nin sekiz aylık kuruluş devresine rağmen, belli bir balışma düzenine sahip olmadığı, yönetmeliklerin ilerde hazırlanacağı anlaşılmıştır. Ayrıca, Türkiye Radyolarında yayınlanmak üzere çoğu eski olan programların "yeni" adı altında hazırlanmasına ve program servislerinin 46 yeni elemanla takviye edilmesine rağmen, son derece önemli yurt dışı Kısa dalga yayınlarının bir tek yeni elemanla takviye edilmediği ve yurt dışı yayınlar arasında bulunan Almanyadaki işçilerimizle ilgili yayınların gözden geçirilmediği ve bunun ancak ilerde ele alınacağı gerçeği de ortaya çıkmış bulunmaktadır.

AKİS'çi bir diğer soru ile de, planlı kalkınma çabası içinde bulunan Türkiyenin Radyolarında TRT tarafından bu kalkınma ile ilgili programlar yayınlanıp yayınlanmayacağını öğrenmeğe çalıştı ve yine "Bunu da ilerde yapacağız" cevabı ile karşılaştı.

Bütün Türkiye Radyolarının programlarının Ankarada hazırlanacağının açıklanması üzerine AKİS'çinin sekiz İl-radyosunun, yayın yaptıkları bölgenin ihtiyaçlarını, kültürünü, musikisini, kısacası o bölgelerin rengini nasıl aksettirebileceği sorusu ise, Genel Müdür tarafından "bunun da ilerde ele alınacağı" şeklinde cevaplandırıldı.

TRT Genel Müdürünün yaptığı basın toplantısı, gerçek te. Radyolarımızın yıllardanberi halledilmeyen dertlerinin TRT zamanında da devam edeceğini ve sekiz aylık bir çalışma devresine rağmen TRT'nin ortaya gerek program, gerekse idari bakımdan dişe değer birşeyler çıkaramıyacağını göstermekten başka bir anlam taşımamaktadır.

TRT'de çoktan ele alınmış olması gereken görevler, işin kolayına gidildiği için, hep "yarın"a, "ileri"ye bırakılmıştır.

AKİS
HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI
Yıl: 11 1 Ocak 1965 Sayı: 550 Cilt: XXXII

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Yeni yıl

Türk milleti yeni bir yıla belki her şey içinde giriyor, fakat her halde bir düzen içinde girmiyor. Toplumun her çevresinde ve her seviyesinde hisedilen bu düzensizlik, bu dağınıklık. bu başıbozukluk vatandaşın hayatından memnun olmamasının, istikbale emin gözlerle bakmamasının başlıca sebebidir.

Türklerin iyimser bir millet olduğunu söylemek zordur. Biz, daha ziyade karamsarlığa meyyal bir milletizdir. Nineler bugün hala fazla gülmenin iyi olmadığını, insan bir şeye çok sevinirse arkasından mutlaka acılı bir haber alacağını torunlarına söyleyip durmaktadırlar. Asırlardan beri alınan bu terbiye bizleri meseleleri gözönünde fazla büyüten, daha ziyade kötü tarafla gören, neşelenmeyi ayıp sayan insanlar haline sokmuştur. Yurtta esen havada bunun izini görmemek imkansızdır.

Ama imkansız olan bir başka şeydüzensizliğin önlenmesi için bir hareket yapılmadığıdır. Karşımıza çıkan meseleler İsmet İnönünün görünen. kuvveti, yani Başbakanlık yetkilerinden çok İsmet Paşanın görünmeyen kuvvetiyle yola sokulmaktadır. Fakat bunun daha ne kadar sürebileceği sorusu akıllardadır ve buna açık cevap verilemeyişi çok kimseyi tedirgin etmektedir. Halbuki aslında, mesala bir eşi Fransada bulunan bu hususiyet düzensizliği ortadan kaldırmaya mani değildir. Fransada olup da bizde olmayan şey şudur: Kuvvetli bir icra. Bizim sistemimize göre kuvvetli icra, Meclise millet tarafından gönderilmektedir." Bunun eksikliği üç yılı aşan bir süredir kendisini hissettirmektedir.

Bugün başlayan yıl içinde memleketin şartlarına uygun bir kuvvetli icrayı millet Meclise gönderdiği takdirde, yeni bir Türkiye manzarası güçlük olmadan belirecektir.



Takvimden bir yaprak: 1 Ocak 1965 .
İyi yıllara, mutlu yıllara

Seçimler

Noel hediyesi

(Kapaktaki yılbaşı)

Adalet Bakanı Sırrı Atalay :

"— Tasarı üzerindeki son çalışmaları yarın tamamlayıp Meclise göndereceğiz" dedi.

Bakan bu sözü haftanın başında Salı günü söylediğine göre, bu dergi okuyucularının eline geçtiği sırada, 1965 yılında yapılacak milletvekili seçimlerinin tarihi ve şekil ile ilgili kanun tasarısı da Meclise verilmiş olmalıdır.

Son günlerdeki siyasi çekişme ve tartışmaların temelini teşkil eden bu asarı, 1965 seçimlerinin Ekim ayında ve Milli Bakiye sistemi ile yapılmasını öngörmektedir. Aslında Milli Bakiye sistemi üzerindeki tartışmalar, pes perdeden de olsa, aylardan beri devam edegelmektedir. Ancak son günlerdeki gelişme, bu konudaki teklifin. ne şekilde ve nasıl getirileceğinin artık kesinleşmiş ve bir ihtimalin gerçeklik kazanmış olmasından ibarettir. "YTP. tarafından getirilecek", "Bağımsızlar tarafından getirilecek" "Bir milletvekili getirecek" denilirken, CHP Hükümeti tasarıyı bizzat hazırlayıp Meclise gönderme yolunu tercih etmiştir. Böylece, AP kalemşörlerinin aylardanberi dillerine pelesenk ettikleri "CHP saman altından su yürütüyor, kendi istediği tasarıyı küçük partilere mal ediyor"

HAFTANIN İÇİNDEN

Seçim Yılı

Metin TOKER

Türkiye için 1965 yılı, seçim yılı olmak vasfı itibariyle önem taşıyacaktır. Bu seçimlerin memleketin ve milletin istikbali bakımından nasıl bir mana arzettiğini anlamak öyle dehşetli bir zekaya ihtiyaç hissettirmeyecek kadar açıktır.

Yalnız Türkiyede değil, dünyanın dört bucağında her seçim, üzerinde dikkatle durulacak bir olaydır. Fakat memleketlerin ve milletlerin tarihinde bazı seçimlerin gerçekten "hayati" sıfatına hak kazandıkları da bir başka gerçektir. Fevkalade şartlar, seçimleri fevkalade hadiseler haline ,getirmektedir. Böyle seçimlerde seçmen, üzerine görevlerin en büyüğünü almış olmaktadır.

Türkiyede bu çeşit bir seçim l950'de cereyan etmiştir. Şimdi, aradan bunca yıl geçtiğine göre daha fazla serinkanlılıkla o günlerin üzerine eğilindiğinde görülecektir ki 1950 seçimlerini kaybetmek İnönünün, C.H.P.'nin ve bir bakıma milletin talihini teşkil etmiştir. Bugün, hadiseler Tarihin defterine yazıldıktan sonra, tekerleği kırılmış arabaya yol gösterir gibi Olimpus dağından kehanetler savurmak kolaydır. Demokrasiyle yirmi yıl kaybettiğimiz, D.P. iktidarını memleketin başına geçirmekle 1960 İhtilalini hazırladığımız, Atatürkün sisteminden ayrıldığımız için taviz rejimine geçtiğimiz çok kolay söylenen, çok kolay yazılan düşüncelerdir. Ama 1950'de Türkiyede umumi efkar Demokrasi fikrine sımsıkı yapışmıştı, Demokrasinin gerçekleşmesinin ilk şartı olarak "Bakalım İktidar, iktidarı sahiden verecek mi, vermeyecek mi?" sorusuna müsbet cevap alınmasını görüyordu ve bugünün tenkitçi ağızlarıyla kalemlerinden bazıları o D.P.'nin adayları arasındaydı. Eğer 1950 seçiminde İnönü ve C.H.P. gerçekten kazanmış olsalardı buna çok kimseyi inandırmak güç olacak - tı ve memleketin sağlam kuvvetlerinin içinde önlenmesi adeta imkansız kıpırdanmalar başgösterecekti. Halbuki İnönünün ve C.H.P.'nin siyaset hayatı içinde kalmalarının önemi, 1960 İhtilalinin hemen arefesinde ve hemen akabinde herkes tarafından görülmüştür.

Türkiye 27 Mayıs 1980 ile 27 Ekim 1961 arasında, "Seçim olacak mı, olmayacak mı?" sorusunun zihinleri meşgul ettiği bir devre geçirmiştir. Bugün, gene pek çok sey insanlara kolay gelmektedir. Ama 27 Ekim 1961 günü Türkiyede seçmenin sandık başına götürülmesinin sağlanması, yarın Tarih yazacaktır, asla kolay olmamıştır. Tam aksine bin türlü mania teker teker azalmış, mukavemetler gönül rızasıyla veya zorla kırılmış, bir takım "Otur dum, kalkmamcılar" bir talkım başka şahısların, memleketin sağlam kuvvetlerinin tamının vatanperverliği, gerçekçiliği sayesinde yola getirilmişlerdir. 27 Ekim 1961 seçimleri, çok göz neticelerin üzerine dikkatle dikilmiş olarak yapılmıştır.

Bugün. "O seçimlerin neticesi şöyle olsaydı daha iyi olurdu, böyle olsaydı daha iyi olurdu" tarzında spekülasyonlar yapmakta fayda yoktur. Gerçek şudur ki seçimlerde rol oynayan bazı faktörler, kısa hesaplar, hisler güç şartlar yaratmıştır. Buna mukabil bu güç şartlar memleketin" sağlam kuvvetleri ile Parlamentonun karşılıklı anlayış göstermeleriyle yenilmiştir ve çok partili hayat devam etmiş, az zamanda sivil idare hakimiyetini kurmuş, ortam müsait hale gelince İhtilali yapan kuvvetlerin en önemlisi Ordu kışlasına çekilmiştir.

Ama Türkiyede, Çankaya Köşküne bir Ali Fuat Başgili oturtmak kabil olmamıştır. Ama Türkiyede, 27 Mayıs karşısında birleşmiş bir koalisyon idaresi kurmak hayali tahakkuk etmemiştir. Ama Türkiyede, Yassıada mahkumlarının üzerine kapanmış kapıların kilidini söküp atmağa kimsenin gücü yetmemiştir.

Bunlar, bugün için de imkânsız planlardır.

Türkiyede 1965 seçimleri bunun için büyük önem taşıyacaktır. A.P. tam üç yıl, meşruiyetini 27 Mayıs İhtilalinden alan bir anayasa sistemi içinde C.H.P.'ye alternatif olabilme imkanlarını cömertçe israf etmiştir. Tam aksine, bu partiyi eline geçiren ekipler onu bir kin, intikam teşekkülü olarak büyütmüşlerdir. Son Büyük Kongrede böyle bir tutumun karşısında olanların temsilcisi Süleyman Demirdin ötekileri yanmesi bundan dolayı yurtta, bilhassa çok partili sisteme inananlar arasında iyi karşılanmıştır. A.P. bir gün C.H.P.'ye alternatif olabildiği takdirde çok mesele kendiliğinden çözülecektir. Ama bu karşı taraf için bir güven meselesidir, A.P. için bir sabır meselesidir, peşinen verilecek bir imtihan meselesidir. Üç yıl A.P. bir muhalefet partisi değil, bir fesat yuvası olarak görev yapmıştır. Eğer buna, görev demek kabilse..

Ondan dolayıdır ki, tıpkı Amerikada Goldwater'e "dur" diyen cereyan tarzında bir cereyanm, elinden geleni yaparak 1965 seçimlerinin sonunda Türkiyede zor şartların doğmasını önlemeye çalışması bu yeni yılın büyük ödevi olacaktır. Bu ödevin ifasında başlıca rolün sahibi elbette ki C.H.P.'dir. İnönünün "Seçimleri kazanmamız lazımdır" sözü, üzerinde biraz düşünülecek olursa görülecektir ki, bu tecrübeli devlet adamının çok sözü gibi derin bir mana tanımaktadır. C.H.P. bu seçinleri kazanabilir. Ta ki memleketin, aslında kendi safında ki kuvvetlerini cesaretli, açık, ilerici bir tutumla toplayabilsin ve İktidar olarak halkı tatmin etmenin çaresini bulsun.

Fakat bu devrede dahi yeni A.P. de ödevsiz değildir. A.P. seçimlerin arefesindeki Parlamentoya, müsbet çalışmalarıyla ne kadar itibar kazandımsa seçimler'e kurulacak yeni Parlamento o miktar itibarı peşinen miras diye alacaktır.

Bu aslında, Demokrasinin gelir hanesini dolduracaktır.

sloganı güme gitmiştir.

Ana muhalefet partisi, CHP' nin "entrikalar çevirdiğini" iddia ededursun, entrika denilen konu tamamen halk oyunun gözleri önünde tartışılarak açıklık kazanmış, bugünkü haline ulaşmıştır. İnönünün, CHP Kurultayında, küçük partilerin türk demokrasisi için faydalı ve gerekli olduklarını ve onların erimemeleri için tedbir alınacağını kapalı olmayan bir ifade ile belirtmesinden sonra Hükümet tarafından bir tasarı hazırlanarak Meclise sevkedilmesi, mugalâtanın yersizliğini apaçık göstermektedir. Ancak, ana muhalefet partisinin bu konudaki tutumunda mugalatayı terketmek yönünde bir istidat görülmemektedir.

Laflar ve gerçekler

"Bu konuda imalı ifade tarzında ısrar edenlerden bazıları, buna sebep olarak, Hükümetin Meclise getireceği tasarıyı bilmediklerini göstermektedirler. Oysa Milli Bakiye sisteminin esaslan o kadar çok yazılmış ve izah edilmiştir ki, köy kahvelerinde bile bu işin teknik tarafları tartışılmaya başlanmıştır. Üstelik Hükümet tarafından yapılan açıklamada, tasarının bugüne kadar bilinen sistemin esasını değiştirmiyeceği de ifade edilmiş bulunmaktadır. Bu sistemde, illerdeki bakiyelerin merkezde toplanması esastır. Değişiklik yapılırsa, bu, toplanan oyların dağıtılmasında yapılabilir. Nitekim çok kimse, sistemi tenkit ederken, özellikle dağıtım üzerinde durmuş ve partilere merkezde düşecek kontenjana genel merkezlerin afaki tayinler yapmaları ihtimalinin demokratik düşünceyi zedeleyeceğini ileri sürmüştür.

Bu nokta, Hükümeti meşgul eden başlıca problem olmuştur. Tasarı üzerinde Bakanlar , Kurulunda görüşmelerin uzamasının sebebi, bu aksaklığı ortadan kaldıracak bir formül arama gayretidir. Neticede bu derdin çaresi de bulunmuştur. Bulunan formül, İllerde tasvip görmeyen adayların milletvekili olmalarını önleyecek nitelikte ve pratikliktedir. Buna göre, bakiye oyların bölünmesi ile partilere düşecek milletvekili kontenjanının üçte ikisi, bölgelerinde en yüksek bakiyeyi alacak adaylar için kullanılacak, genel merkezler bu kontenjanın sadece üçte birini, takdirlerine göre, kullanabileceklerdir. Böylece, "milletvekili seçiminde demokrasiden vazgeçilip tayin usulüne mi gidiliyor?" propagandası bulunan bu formül ile bertaraf edilmiştir.

Hükümet tasarısında Milli Bakiye sistemi ile beraber yer alan ikinci önemli nokta, milletvekili seçimlerinin 10 Ekimde yapılmasını sağlıyacak değişiklik teklifidir. Hükümet, seçim tarihi ile ilgili bu teklifi yapmakla, seçim tarihi olarak 1965 Haziranını gösteren Seçim Kanununa değil, seçimlerin dört yılda bir yapılacağını açıkça söyleyen Anayasaya itibar etmiş olmaktadır.

Dizlerin bağı çözülünce . .

Seçimlerin Ekimde ve Milli Bakiye usulü ile yapılması yönündeki gelişmeler, AP Büyük Kongresi sonrasında siyasi çevrelerde beliren havayı tamamen değiştirmiştir. Süleyman Demirelin parlak zaferinden ve AP' nin topladığı sanılan puanlardan ümitsizliğe kapılan küçük partiler, bu haberi, tam çözülmek üzereyken almışlardır.

AP Büyük Kongresinden sonra dizlerinin dermanı ilk kesilen parti YTP olmuş, havalara kaldıracağı bir teslim bayrağı aramaya başlamıştır. Nitekim YTP Ankara il teşkilatı, Süleyman Demireli metheden ve bütün seçmenleri bu bayrak altına çağıran bir bildiri yayınlamakta büyük istical göstermiştir. Bunu, YTP 'nin AP' ye İltihak edeceği haberleri takip etmiştir. Bu hava içinde YTP 'liler, geleceklerini tayin etmek endişesiyle, "kader toplantıları" na başlamışlardır. Yakın geçmişte Hürriyet Partisinin yaptığı bazı toplantılara benzeyen bu toplantılarda başrolü Ekrem Alican oynamıştır.

Seçim çevrelerinden gelen haberlerden adeta paniğe uğramış bulunan YTP milletvekillerinin :

"— Peki, biz ne olacağız?" sorularına .Alican şöyle cevap vermiştir:

"— Seçimin Milli Bakiye usulü ile yapılacağı haberi var. Eğer böyle bir kanun gerçekleşirse biz 10-15 milletvekili fazla çıkarabiliriz. Böyle bir kanun tasarısı gelmezse ayrılın; ama beklerken, partiden hiç aynlmıyacakmışsınız gibi hareket edin."

Bunun üzerine YTP 'nin kader toplantıları, AP 'nin beklediği gibi bir "iltihak'' kararı ile değil, "çalışmalara devam" kararı ile sonuçlanmıştır. Toplantıdan sonra Raif Aybar, verdiği bir demeçte, A.P. nin mutlaka iktidara geleceği yolundaki iddiaların gerçeğe uymadığım söylemiş, YTP 'nin yeniden elde ettiği morali böylece açığa vurmuştur.



A.P.1iler bir toplantıda.
Dervişlerin fikri ve zikri

Pek açığa vurmamakla beraber. aynı tarihlerde CKMP de aynı sancıları ve endişeleri yaşamışlar. CKMP' liler, YTP lilere göre kabadayılıklarını biraz daha fazla koruyabilmişler, fakat yaptıkları gizli toplantıları trajik konuşmalarla süslemekten de gerii durmamışlardır. Hatta bir ara, AP'ye iltihak kararı alınması teklifleri bile ortaya çıkmış, bunu isteyenler, tam teşkilat, İktidara adaylığı kovvetli görünen ana muhalefet, partisine iltihakı hal çaresi olarak öne sürmüşlerdir. Ancak bu fikir kuvvetli bir dirençle karşılanmış, hatta çok sert tartışmalar olmuştur. Neticede, Milli Bakiye haberinin de tesiri ile, CKMP

de varlığını devam ettirmeye karar vermiştir.

AP Büyük Kongresinden sonra yelkenleri suya yaklaştırmayan tek parti, Bölükbaşının MP 'si olmuştur. Politikanın profesyoneli Bölükbaşı, AP 'nin küçük partiler aleyhine aldığı mesafeyi görünce bir dakika bile beklememiş, soluğu Anadoluda almıştır. Şimdi hazret, soğan ekmek yiyerek ve günde altı saat çene patlatarak, seçmenlerden " b i r de MP "yi denemelerini" İstemekle meşguldür"!

Ancak bütün bu dalgalanmaların zararları Parlamento faaliyetlerine olmuştur. Kulislerde ve parti genel merkezlerindeki ateşli politika ve seçim tartışmaları devam ederken, Meclis ve komisyon çalışmaları maalesef felce uğramış durumdadır. Meclis 10-15 milletvekili ile toplantılar yapmakta, komisyon toplantıları defalarca ilin edildiği halde, işler yürümemektedir. Bu da demokrasimizde, seçim denilince bütün işlerin bir yana bırakıldığını en güzel şekilde göstermektedir.

Aristo mantığı

Büyük Kongresinin tesiriyle bir süre öncesine kadar politikanın başlıca götürücüsü durumuna geçen AP ise şimdi yine düşünceli ve sancılı bir devreye girmek üzeredir. Büyük Kongre sonrasında apışıp kalan YTP ve CKMP üzerinde bazı oyunlar çevirmeye kalkan AP kurmayları, bu çalışmalarında tam başarıya ulaşacak ve tek muhalefet partisi haline gelecekken, yine mağlup olmuşlardır. Küçük partilerin AP 'ye iltihak fikirlerini terketmeleri ve üstelik bu partiye cephe almaları, Dimyata pirinçe giderken evdeki bulgurdan olma hikayesine benzemektedir. AP 'lilerin son günlerde Milli Bakiye usulüne büyük bir ö f - keyle saldırmalarının bir sebebi de budur. Şimdi AP 'yi düşündüren. Hü kümet tasarısı karşısında ne yapacağıdır.

AP Genel Başkam Süleyman Demirel, haftanın başında salı günü görüştüğü AKİS'çiye verdiği cevaplar da, içinde bulunduğu tereddüdü ortaya koymuştur.

Genel Başkan, Milli Bakiye usulünün AP' nin iktidarına engel olmıyacağmı söyleyen ve bunun neticesiz kalmaya mahkum bir CHP oyunu olduğunu iddia eden diğer AP 'lilerin fikirlerini tekrarlamamış, hatta aksine şöyle demiştir:

"— Hükümet tasarısını bilmiyorum. Bu bakımdan şimdiden bir şey söylenemez. Fakat Milli Bakiye sisteminin esas mekanizmasına göre arkadaşlarımın yaptıkları hesaplar, böyle bir değişiklik halinde bizim 12-13, CHP' nin de 10-11 milletvekili kaybedeceğidir. Bu da 20-25 milletvekilliğinin küçük partilere gitmesine ve istikrarlı bir hükümetin kurulamamasına sebep olacaktır."

Bu sözü ile Demirel, Milli Bakiye sisteminin hükümet istikrarına engel olacağı görüşüne katılmış olmaktadır. Genel Başkanın diğer AP' lilerle birleştiği nokta, istikrarlı hükümetin, büyük bir çoğunluğa dayanılarak kurulan hükümet olduğudur. Bu fikir biraz daha müşahhas hale getirildiğinde şu husus ortaya çıkmaktadır: Türkiyede istikrarı sağlıyacak kuvvetli hükümet, kuvvetli bir Meclis çoğunluğuna dayanan AP hükümetidir!

Bu fikir, memleketin temel müesseseleri, sağlam kuvvetleri üzerinde mizahi bir tesir yaptığından dolayıdır ki küçük partilerin hayatiyetleri elzem görülmüş ve bu sebeple Milli Bakiyeler sistemi düşünülmüştür. Oysa AP ve onun kuracağı büyük ço ğunluğa dayalı hükümetin CHP iktidarına alternatif teşkil etmesini, demokrasiye taraftar olan herkes elbette istemektedir. Ancak bir şeyin, sadece istemekle olmıyacağı da, lafla peynir gemisinin yürümiyeceği kadar açık bir gerçektir.

İlgi çekici bir konuşma

"Buna rağmen AP'liler memleketin kaderini ellerine almaya ehil ve ha-

$^{0}/_{0}$ 90'ın paylaşılması

"Bizde partiler her seçimden önce, kendi kendilerine "Büyük Zafer" ilan ederler. Bunda bütün rekorları kıran A.P. dir. Şimdiye kadar A.P. her seçime "Oyların" % 80' i"ni alacağını ilan ederek girmiştir ve bir tek defa daha bunun aşağısına tenezzül etmemlştir. Seçimlerin olduğu gün A.P. bunu % 60'a düşürmüştür. Ama hiç bir seferinde % 49'u dahi aşamamıştır.

Şimdi, 1985 seçimleri konuşulurken A.P. gene "kahir ekseriyet"ten bahsetmektedir. Bilgiç zamanından gelen bu alışkanlıktan Demirelin A.P.'yi kurtarıp kurtarmayacağı meçhuldür. Meçhul olmayan nokta % 50'nin üstünde bir nisbetin iki büyük partiden birine gitmesinin son derece zor olduğudur. Hele, Milli Bakiyeler Kanunu çıktıktan sonra..

Bizde son secimler, hep göstermektedir ki oyların % 10'u bağımsızlar ile küçük partiler arasında, mutlaka paylaşılmaktadır ve bu nisbetin daha aşağıya düşmesi bahis konusu bile değildir. O halde geriye, iki parti için % 90 kalmaktadır.

Bu A.P.'nin nişangahsız tüfek kullanan atıcılarının % 80'lerini, % 78' lerini, % 60'larını bir defa peşinen saf dışı etmektedir. Bir gerçek, son zamanlardaki hemen bütün mahalli seçimleri, hem de en umulmaz yerlerdeki mahalli seçimleri kazanmakta olan C.H.P.'nin % 40'ın altına düşmesinin pek beklenmemesi gerektiğidir. Son senato kısmi seçimlerinde C.H.P. oyları % 42'yi bulmuştur. Büyük seçimlere Ç.H.P. İktidar Partisi olarak girmektedir ve küçük partilere gidecek oylar daha ziyade AP.'den kesilecektir. C.H.P. bakımından biraz oy kaptırması muhtemel tek küçük parti T.İ.P. de, kafa seviyesinde C.H.P. den kapacağı oy miktarında ayak seviyesinde A.P. den oy kaçıracaktır.

Tabii, partilerin seçim çalışmalarında gösterecekleri başarı ve o günün şartları, nisbetleri % 1-2 oynatabilecektir. Ama bu hep, A.P. ile C.H.P, oyların % 45'i civarında dolaşacaklardır demektir. Her halde. C.H.P.'ye karşı bir baraj lüzumu bulunmadığına göre bir "oy heyelanı" A.P. lehinde pek az muhtemeldir. Bu, aslına bakılırsa C.H.P. için de fazla bahis konusu değildir. Günün şartlarının da kaale alınması suretiyle denilecek olan, A.P. nin % 45'e üst taraftan, C.H.P.'nin alt taraftan yaklaşmalarının şimdilik en makul tahmini teşkil ettiğidir.

Her halde, nişangahsız tüfekle atış talimleri moral takviyesi bakımından dahi fazla yararlı olmayacaktır. Zira, hesap pek ortadadır.

zır olduklarını bağıra bağıra tekrarlamakta ve bunda o kadar aşırı gitmektedirler ki, muhatapları üzerinde, kendilerine güvenleri olmadığı intibaını uyandırmaktadırlar. Bu yanlış mantık silsilesi içinde, iktidarlarının önüne çıkan tek engelin Milli Bakiye sistemi olduğunu zanneden AP liler, bununla kıyasıya savaşma kararında görünmektedirler. Ancak şimdiki yönetici kadro eskisi kadar müfrit görünmemekte ve mesela Bilgiç gibi, "Yoksa, Meclisi terkederiz" tehdidini
.

Genel Başkan Demirel ile AKİS muhabiri arasında bu konuyla ilgili olarak şöyle bir konuşma geçti.

"— Eski Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiç, Milli Bakiye sistemi kabul edilirse AP'nin Meclisten çekileceğini söylemişti. Eğer Hükümet tasarısı kabul edilirse bu yapılacak m ı "

"— Partinin yönetim kurulları değişmiştir. Bu konuda şimdiden bir şey söylenemez."

"— O zamanki Merkez idare Kurulunun böyle bir kararı varsa, durum ne olacak?"

"— Böyle bir karar olduğunu sanmıyorum."

"— Peki, şahsi kanaatiniz nedir? Milli Bakiye sistemi kabul edilirse, AP Meclisten çekilme karan alır mı?"

"— Böyle bir şey olacağına ihtimal vermem!"

Demirel, AKİS' çinin başka bir sorusu üzerine seçim tarihi ve sistemi ile ilgili Hükümet tasansı görüşülürken AP mliletvekillerinin oylamaya disiplinli bir şekilde katılacaklarını, bunu sağlamak için tedbir alınacağını ifade etti.

Bilindiği gibi, seçim şansı kuvvetli olmayan AP milletvekillerinin çoğuna, seçimlerin dört ay önce yapılması yönünde oy verdirtmek kolay bir iş değildir. Demirelin bu konuda gösterdiği iyimserliğe rağmen, aynı gün başka bir AP'li, Şadı Pehlivanoğlu, basın mensuplarına şöyle dert yandı :

"— Huzursuzluğun sebeplerinden biri, 600 milletvekilinden 500'ünün 30 bin lirayı aşan borç sahibi olmasıdır!.."

AP yöneticileri, Hükümet tasarsı ile yapacakları , savaşta herhalde Şadi Pehlivanoğlunun açıkladığı hususu gözden uzak tutmamalıdırlar... AP'liler, küçük partiler ile CHP'nin yarattığı çoğunluk karşısında Meclis te bir şey yapamıyacaklarını hesapladıklan için, taktik olarak Senatoda büyük bir engel yaratmayı düşünmektedirler. Grup Başkanı Ali Naili Erdemin başkanlığında kurulan bir komisyon şu günlerde bu engelin nasıl yaratılabileceğini tezekkür etmekle meşguldür. Bir habere göre AP-liler, Senatodaki 71 kişilik Gruplaru ile Tabii Senatörlerin birleşmeleri halinde bir çoğunluk meydana geleceğini ve böylece tasarıyı engelleyebileceklerini düşünmektedirler. Ancak. AP'lilerin yakın zamana kadar. "Temelli" diye adlandırdıkları Tabii Senatörleri, bu tasarıya karşı çıkma hususunda ikna etmeleri kuvvetli bir ihtimal değildir. Böyle bir mucizeyi gerçekleştirseler bile, başarıları yine mümkün olamıyacaktır. AP'lilerin bu niyetini haber alan bir CHP'li bir saniye bile düşünmemiş ve şu espriyi patlatmıştır :

"— Hay Allah! Bulduklan taktik bu mu? Yahu, onlar öyle yaparsa, biz de Senato görüşmelerine katılmayı veririz, olur biter!.. Böylece, Senato tasarıyı iki ay içinde kabul etmezse, otomatikman kanunlaşıverir!"

Her halde, Milli Bakiyeler degil ama seçim tarihi konusunda A.P. nin taktiği, vaktiyle D.P. kodamanı Fuat Köprülünün "beliğ bir tarz"da ifade ettiği meşhur "Kırmızı oylar sandığa, paralar cebe" sloganıyla ifadesini bulacaktır. O tarihlerde D.P. milletvekilleri, CHP. nin milletvekili maaşlarının artırılmasıyla ilgili olarak getirdiği tasarıya - tasarının nasıl olsa kanunlaşacağı güveni içinde - görünüşte muhalefet etmişler, sonra zam paralarını cebe indirip afiyetle yemişlerdi.



Alican Y.T.P.'nin kader toplantısında
Testiyi *kıran aranıyor*

C. H. P-

Dıştan içe temizlik

CHP'nin Karanfil sokaktaki Genel Merkez binasında bir süredenberi çalışmakta olan elleri boyalı, fırçalı. çekiçli adamlar, nihayet işlerini bitirdiler. Şimdi Genel Merkez bir özez klinik kadar temiz ve bir gelin evi kadar da göz alıcıdır. Birinci katta ziyaretçiler, kocaman bir "Müracaat" levhası arkasındaki ufak tefek bir memur tarafından karşılanarak, gene aynı katta, fakat zarif bir şekilde döşenmiş olan bekleme salonuna - Genel Sekreterlik odasının eşyaları bu salona aktarılmıştır - buyur edilmektedirler. Eğer misafir daha üst kademeden gelmiş biri ise ikinci katta. Fazıl Nalbantoğlunun nezaret ettiği dinlenme odasında ağırlanmaktadır. Merkez İdare Kurulu üyeleri ve Genel Sekreter yardımcılarının odaları ile toplantı salonu baştanbaşa değişmiştir. Eski eşyalar, masalar arka bahçeye çıkarılmış, yerlerini son derece zarif, çelik masalar, koltuklar, sandalyeler almıştır. Her masanın üzerine o masanm kime ait olduğunu belirten "name plate" ler konulmuştur. Bir örnek renkli kalemler, başlıklı ve üzerinde Merkez İdare Kurulu üyelerinin adlan yazılı bloknotlar dahi ihmal edilmemiştir. Sanki binaya bir tertipli hamın eli değmiştir. Kısaca, CHP de libas değişikliğiyle birlikte. Genel Merkezdeki görevlilerin

F. C. E. Meselesi

Dışişleri Bakanları artık dünyada, memleketlerinin dış politikalarını çizmiyorlar. Usulün bu olduğu devirler yaşanmıştır. Hatta gerçekten büyük Büyük Elçilerin birinci sınıf rol oynadıkları günler de olmuştur. Ama bugün Dışişleri Bakanları, hükümetlerinin tesbit ettiği dış politika ların tatbikçisidir. Bazen Hükümet Başkanları bunu dahi yeterli görmemektedirler ve uçağa atladıkları gibi arzuladıkları memlekete gidip oranın 1 numaralı sorumlusuyla meseleleri görüşmektedirler.

Onun için Dışişleri Bakanlarının, başarısız bir dış politika yüzünden düşürülmeleri bahis konusu olmaktan çıkmıştır. Zaten bizde de Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkinin şu veya bu dış politika meselesi dolayısıyla değiştirilmesini isteyen yoktur. Herkes görmektedir ki Türkiyenin dış politikası bir yeni istikamet almıştır ve o yolda başardı adımlar atılmaktadır. Feridun Cemal Erkinin en koyu muhalifi için dahi Moskova Ziyaretinin çok başarılı geçtiğini inkar etmek imkanı yoktur. Kıbrıs konusunda ise Dışişleri Bakanlığı, ken di kapasitesi çerçevesinde elinden geleni yapmıştır ve mesela bir takım Batılı müttefiklerimizin gösterdikleri anlayışsızlıktandolayı Dışişlerini, hatta Hükümeti yermek hatasızlıkların en büyüğüdür. Tam aksine, Hükümet ve Dışişleri Bakanlığı bu müttefiklerin temsilcilerine ve idarecilerine tutumlarının yanlışlığını söylemekten bitap düşmüşlerdir.

Ama Feridun Cemal Erkinin, şahsi itibariyle Hükümet ve İktidar için çok büyük bir yük teşkil ettiği ve bu bakımdan "hazımlılık" veya "hazımsızlık" telakkilerini bir tarafa bırakarak istifasını vermesi en doğru yoldur.

Feridun Cemal Erkin bugün hemen bütün basının ittifakla yerdiği bir Bakan olmuştur. Bundan dolayı haksızlığın tamamını basında görmek istemek doğru değildir. Dışişleri Bakanına yöneltilen hücumlar arasında yersiz, şahsi, hatta yakışıksız olanlar çoktur. Fakat bir temel noktada söylenenler gerçektir: Belki fazla hassas, belki fazla hissi belki fazla hodgam olan Feridun Cemal Erkin şahsi sempati ve antipatileriyle Bakanlık görevlerini, hatta memleket politikasını fazla karıştırmıştır. Feridun Cemal Erkinin Bakanlığı idare ediş tarzını tasvip etmeye imkan yoktur. Yunan Dışişleri Bakanı şerefine verilen bir kabul resminde eşi Erkinden önce Averof un elini sıktı diye gazaba uğrayan bir memur bugün menfadadır. Bakan bu memurun eşiyle, çocuklar gibi küs olup konuşmamış, onu boykot etmiştir. Bunun yanında, belki çok eski tabirle "mahbubeperest" bir mizaca sahip bulunan Dış işleri Bakanı üzerinde bir takım tesirler sadece kendi hususi hayatında kalmamakta, onun ötesine, tayinlere kadar sıçramaktadır. Bir takım kimselerin bugün Avrupanın güzel köşelerindeki mevcudiyetlerinin tek izah tarzı budur.



Düşünen Erkin
Akıl için yol birdir

Böylesine hissi bir Bakanın Atina Hadisesi konusundaki davranışı "vefakârlık" da sayılsa Bakanların vefa değil adalet ve hakkaniyet göstermeleri gerektiğine göre hareket meziyet sayılmaktan uzaktır. Zaten bu Feridun Cemal Erkinin ilk "arkadaşlık örneği" değildir. Şimdiye kadar Londranın gördüğü en silik Büyük Elçi Kavuru orada tutmak göstərdiği inadı bir dış politika meselesinde gösterseydi, Erkin her halde o meseleyi sökerdi.

Hissi davranışlar şahıslar seviyesinden çıkıp memleketlere kadar uzanmaktadır. Erkinin bazı ülkelere karşı sempatisi, bazılarına allerjisi olabilir. Bunların bazılarını büyük, bazılarını küçük görebilir. Ama vatandaş Feridun Cemal Erkinin bu çeşit duyguları Türkiyenin dış politika tatbikatını aksatacak bir şekil alırsa böyle bir durumu önlemek gerekir. Erkin bazı memleketlere kendi tatlı, sıcak, sanatkar ruhunu açmakta, ama bazılarına sadece kendini beğenmiş, kasılmış, soğuk, huysuz ve nadan dış görünüşünü göstermektedir. Bu bir handikap teşkil etmektedir.

Erkin, Dışişleri Bakanlığının başından beri umumi efkarla münasebetini iyi ayarlayamamıştır. Gösterişli dış gezilere olan aşırı düşkünlüğü, adeta merakı kendisini iyi damgalamamuştır. Böyle bir fırsat çıktığında bunu en önemli meselelere tercih ettiği basının da, umumi efkarın da gözünden kaçmamıştır. Hele fazla bir çalışma kapasitesi bulunmaması, biraz sıkı mesaide anlayıp puflamaya başlaması ve sürmenaj belirtileri göstermesi de Feridun Cemal Erkinin bu "seyahat hobby'si" ni büsbütün randıman düşürücü bir faktör haline getirmiştir.

Dış politikada önemli gelişmelere gebe bir devrede bulunduğumuz muhakkaktır. Fakat "dere geçilirken at değiştirilmez" sözünün kimlerin başına ne dertler açtığı ortadadır. Kaldı ki Dışişleri Bakanlığı için akla gelen adaylardan bir tanesi oldukça uzun süredir bu çeşit temasların ve bilhassa Kıbrıs işinin içindedir. O bakımdan bir ekip değişikliği dahi kendini hissettirmeyecekir. Daha az "Büyük Elçi", daha fazla "siyasi" bir Bakan bugün Dışişlerinin ihtiyacını teşkil etmektedir.

Mükemmel Büyük Elçi vasıflan hiç kimse tarafından tartışılmayan Feridun Cemal Erkin bu fırsatı Hükümete ve iktidara vermelidir.

batılı anlamda çalışabilmeleri için gerekli şartlar da hazırlanmış durumdadır. Şimdi beklenen, dekorda görülen bu bahar havasının Genel Merkez yöneticilerine de sirayetidir. Zira önemli olan, libastaki bu değişikliği bünyedeki canlılığın izlemesidir.

Bu konuda hayli önemli adımlar atılmış ve yeni yılın ilk günü ile birlikte yoğun bir propaganda faali-. yetine geçilmek üzere çeşitli raporlar hazırlanmış bulunmaktadır. Bu propaganda faaliyeti ile başlıca iki amaç gözetilmektedir :

1 — Üç yıllık OHP iktidarı süresince bir türlü gereği gibi duyurulamıyan icraatın önce Teşkilata aksettirilmesi.

2 — Böylece, moralman takviye edilen Teşkilatın da yardımıyla, Türkiye çapında bir propaganda faaliyeti ve yaklaşan genel seçimlere hazırlık...

Henüz Parti Meclisine sunulmamış olan bu raporlarda ana felsefe, CHP nin bütün kuvvetleriyle, tam kadro halinde harekete geçmesidir. En yeni üyeden en eski partiliye, en sivrilmiş politikacıdan adı hiç duyulmamış CHP liye kadar bu siyasi parti, bütün kadrosuyla, önümüzdeki aydan başlıyarak seçimlere kadar son derece yoğun bir tempo içinde çalışacaktır.

Hedef; Seçimler!

Genel Merkez yöneticilerine göre, uyuşukluktan kurtulan ve bütün gücüyle çalışan bir CHP nin seçimleri kazanmaması için sebep yoktur. Zira CHP gerek mazisi, gerek hizmetleri ve gerekse mevcut kadrosu yönünden bugün için Türkiyenin en güvenilir partisi durumundadır. Bütün mesele, bu avantajları iyi değerlendirmek ve bir süredenberi atıl kalmış olan kuvveleri tekrar harekete geçirmekten ibarettir. Mesela, Parti içinde olup da çeşitli kırgınlıklar sonucu isim yapmış ve gerçekten birer kıymet olan bazı politikacılar yeniden hizmete çağırılacak. Parti dışındaki müesseseler ve yan kuvvetlerle olan münasebetler takviye edilecektir.

Genel Sekreter Yardımcısı Suphi Baykama göre CHP nin son yıllar içinde en büyük kaybı. "Parti ile zinde kuvvetler arasındaki ilişkilerin yozlaşmış olmasıdır".Oysa CHP nin gerçek kudret kaynağı aydın zümredir. Bu sebeple, propaganda faaliyetlerinin İlk adımını bu kuvvetlerle olan bağların yeniden sağlamlaştırılması teşkil edecektir. Araştırma Bürosu, Par tinin fikri yönünü tanıtmak üzere çalışmaya başlamıştır. Merkez İdare Kurulu Üyesi Prof. Şefik İnanın koordine ettiği bu çalışmalara Prof. Turhan Peyzioğlu ve çalışmasına kimsenin bir şey söyliyemiyeceği Coşkun Kırca da katılacaklardır. Bu büro tarafından hazırlanacak broşürlerde CHP nin şimdiye kadar yaptıkları, bundan sonra yapacakları, bütün detayları ile anlatılacaktır. Ancak bu broşürler daha çok Teşkilata ve halka hitap edecek, aydın zümre ise "Sosyal Meseleler Karşısında CHP", "Seçim Beyannamesinde Vaadedilenler ve Gerçekleştirilenler", "İleri Türkiye, Ülkümüz" başlıklarını taşıyan yayınlarla beslenecektir.



C.H.P.'li milletvekilleri kuliste
Seçim *hazırlığı*

Ayrıca,gene sağlam kuvvetlerle olan münasebetleri düzenlemek üzere, Türkiye öğretmen Dernekleri Federasyonu Başkanı Aydın milletvekili Şükrü Koçun başkanlığında bir Komite kurulmuş bulunmaktadır. Çeşitli derneklerle iyi ilişkileri bulunan ve aydınlar arasında tutulan millet vekillerinin yer aldığı bu komite. Üniversiteden Basına, öğrenci kuruluşlarından sendikalara bütün derneklerle Parti arasında sıkı temas sağlıyacaktır. Bu komitede Çalışma Bakam Bülent Ecevit de görev almış bulunmaktadır. Ayrıca, ihtisasına göre her partili, bu komitenin çalışmalarına katılacaktır. Komite açık oturumlar. konferanslar düzenleyecek, çeşitli konularda yayınlar yapacaktır. Gerek Araştırma Bürosu, gerek bu komite ve gerekse diğer fikri çalışmalar, Parti içinde çeşitli sahalarda temayüz etmiş milletvekili ve senatörlerden müteşekkil bir kurul tarafından yönetilecektir. İsmail Rüştü Aksal, Turhan Peyzioğlu, Nihat Erim, Orhan Öztrak, Emin Paksüt, Sahir Kurutluoğlu ve Atalay Akanın görev aldıkları bu kurul, propaganda faaliyetlerinin beyni durumunda olacaktır.

Halkla beraber, halk için

Propaganda faaliyetinin bir diğer yönünü ise halkla münasebetler teşkil etmektedir. Bu konuda çalışmalar yapmak üzere Hilmi İncesulu, Şevket Raşit Hatiboğlu. Emin Paksüt. Rüştü Özal, Akif Eyidogan. Sırrı Hocaoglu. Şevket Asbusoğlu, Kamuran Evliyaoğlu. Fahrettin Kerim Gökay ve Vefik Pirinççioğlundan müteşekkil bir Seçim Komitesi kurulmuş bulunmaktadır. Bu ekip ayrıca sempatik ve enerjik Köy İşleri Bakanı Lebit Yurdoğlu ile de takviye edilecektir. Hazırlanacak bir plan dahilinde ve gene bu komite üyeleri tarafından kaleme alınacak dokümanlarla, başta Parti Meclisi üyeleri olmak üzere, bütün milletvekili ve senatörler, yurt çapında propaganda gezilerine çıkacaklardır.

Öte yandan, Tahsin Bekir Balta, Muammer Aksoy ve İsmet Giritli gibi. Parlamento üyesi olmayan partili ilim

adamlarından da plân uygulaması, dış politika, reformlar ve. konularında fay dalanılacaktır.

Bu arada bütün Bakanlar, Hükümet işlerini aksatmıyacak bir program dahilinde yurda dağılacaklar ve kendi ba kanlıklarını kapsıyan çalışmaları -tevazuun biraz da ötesinde- halka anlatmağa çalışacaklardır.

Teşkilâtla olan ilişkiler ise, Ferda, Güleyin başında bulunduğu Merkez İdare Kurulu Teşkilât Masası tarafından yürütülecektir. Bu komite şimdiden bazı önemli çalışmalar yapmış bulunmaktadır. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu, Belediye, İl Genel Meclisi, Kurultay Delegeleri seçim yönetmelikleri tamamlanmış, Teşkilâtı canlandırmak üzere "Yakın ve Uzak Çalışmalar" başlıklı bir rapor hazırlanmıştır. Akıllı ve çalışkan Zarife Koçak tarafından kaleme alınan Kadın ve Gençlik Kollan ile ilgili geniş bir propaganda ve yurt gezisi programı Merkez İdare **Kumlu** tarafından onaylanmış bulunmaktadır, önümüzdeki ay içinde bu programın uygulanmasına geçilecektir. Teşkilât Komitesi tarafından kurulan ve başında Artvin senatörü Fehmi Alparslanın bulunduğu Dilek Bürosu, Teşkilâtla olan münasebetlerin ağırlık merkezini teşkil etmektedir. Buraya gelen mektuplar derhal ilgili mercilere sunularak değerlendirilmekte ve, müspet veya menfi, en geç bir ay içinde cevaplandmlmaktadır. Böylece, Teşkilâttan Genel Merkeze yö neltilen şimşeklerin başlıca nedenini teşkil eden ilgisizlik ithamı bertaraf edilmiş olmaktadır.

Bütün bu hazırlıklardan sonra Genel Merkezde, yöneticilerin ağzından hiç düşmeyen söz şudur:

"— İyi hazırlandık. Programımız Parti Meclisinde de kabul olunur ve gereği gibi uygulanırsa, seçimleri mutlaka kazanırız!"

Ardından ilâve etmektedirler:

"— İşte Artvin seçimleri... İşte Ayaş, işte Küçükköy Belediye seçimleri.. Bunları kazanacağımızı kim umuyordu ki?"

Gerçekten de, CHP'de esen karamsarlığa rağmen bu ara mütemadiyen seçim kazanmaktadır

Asker ve yumuşak başlılar

Genel Merkezde görülen bu canlılık emmarelerine karşılık, CHP'nin Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grupları amirli bir bekleyiş halindedirler. Birkaç haftadan beri milletvekili ve senatörler arasında görülen dalgalanmalar şimdilik nisbeten yatışmış gibidir ama, bu yatışma Grupların tatmin edilmiş olmasından çok, yaklaşan genel seçimlerle ilgilidir. Doğrusu aranırsa, Grup başkan vekillerinden yönetim kurullarına, milletvekillerine ve senatörlere kadar hiç bir CHP'li parlamenter, Hükümette yapılan son değişik likleri yeterli bulmamıştır. Ancak, politikanın genel kurallarından biri olan "Seçimler yaklaşmışsa hükümetle iyi geçin" prensibine göre hiç kimse bir sızıltı çıkarmamaktadır. Zira haftanın başlarında bir milletvekilinin de açıkça ifade ettiği gibi, parlamenterlerin dört yıllık görev süreleri, birinci yıl tanıma, iki ve üçüncü yıl muhalefet, son yıl ise işbaşında bulunan hükümete "evet" demekle geçmelidir. Zira Bölgesine şirin gözükmek isteyen bir parlamenterin başarı kazanması, ancak hükümetin ilgisini kendi bölgesine çekmekle mümkün olmaktadır.



C.H.P. Genel Merkezi
Kazan kaynıyor

İşte şimdi, işbaşında olan Hükümetin başlıca avantajını bu özellik teşkil etmektedir. Çeşitli ekipler tarafından Başbakan Yardımcısı Kemal Satıra yöneltilen şimşekler sırf bu sebeple kürsülere intikal etmemekte ve Parlamento koridorlarında kalmaktadır. Son günlerde bu kaideye tek istisna diye, Dışişleri Bakanlığı ile ilgili olarak Bütçe Karma Komisyonunda son derece sert bir konuşma yapmış olan Mehmet Sağlam gösterilebilir ki, onun da yaptığı, CHP içinde dahi fazlasıyla hırpalanan bir Bakana "munzam" bir fiske atmaktan ibarettir.

Grup içindeki gayrimemnunlar ekibini, bir süredenberi müzmin muhalif haline gelen Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları teşkil etmektedir. Bu ekibin şikayetleri çeşitli açılardan değerlendirilebilir. Feyzioğlu grupuna göre, Nisbi Temsil sistemini kabul edeni bir parti mutlaka koalisyon müessesesini de benimsemelidir. Bunun aksini düşünmek ve sonra da Milli Bakiyeler sistemini derpiş eden bir kanunu Meclise sevket mek, tenakuza düşmenin ta kendisidir.

Ancak bu arada unutulan husus, tek başına hükümet kurma gücüne sahip bir partinin, hangi tip seçim sistemini benimsemiş olursa olsun, bu güçten sonuna kadar faydalanması gerektiğidir.

Feyzioğlu ekibi bu ana prensibin yanı sıra idare ile ilgili bazı tenkitler de ileri sürmektedir ki, bunlardan bir kısmının haklı olduğunu teslim etmemeğe imkan yoktur. Mesela bu ekip, bazı atıl bırakılmış kuvvetlerden gereği gibi faydalanılmadığını ileri sürmektedir. Feyzioğlu ve Aksal gibi isimler gerçekten köşede kalmış kıymetlerdir. Ama her ikisi de kendi istekleriyle bu duruma gelmişlerdir. Bu hususta Feyzioğlu ekibi, "ters istikametlere yöneltilen kuvvetlerin bileşkesi sıfıra müncer olur" fizik kuralını ileri sürmekte ve aynı "kabinede görev alacak bir Erim ile bir Feyzioğlunun minimum ran-

dımanı dahi veremiyeceklerini ileri sürmektedirler. Bunlara göre, bir idarede aksaklık varsa, burada yerlerinin adamı olmıyan şahıslar çalışıyor demektir ki, derde tek deva, bu şahıslar yerine o koltuklara gerçek sahiplerini oturtmaktır.

Emin Paksüt bu fikri, Senekanın "Her yerde olan hiç bir yerde değildir" sözü ile formüle etmektedir. Kesin olarak isim verilmemekle beraber, bu sloganla kastedilenin Başbakan Yardımcısı ve Genel Sekreter Kemal Satır olduğu açıktır.

Ancak bu sloganın Gruplarda taraftar bulması ve giderek Hükümette yeni ve daha geniş çapta değişiklikleri gerektirecek kadar tesir kazanması ihtimali oldukça zayıftır. Zira bizzat Emin Paksütün de ifade ettiği gibi, Gruplarda Feyzioğlu ve arkadaşları gibi düşünen ve bu düşüncelerini açıkça ifade edenlerin sayısı iki elin parmakları ile sayılabilecek kadar azdır. Buna mukabil Feyzioğlunun Genel Sekreterlik peşinde koştuğu, hedefinin bu olduğu, böylece partiyi evvela ele geçirip resmi veliahtlığı sonradan sağlama ve ilan etme niyetinde bulunduğu Grupta her kesce bilinmektedir. Üstelik, Parlamento koridorlarında, Nihat Erimin hükümette Dışişleri Bakanı olacağı yolundaki kulaktan kulağa fısıldanan söylentiler de dikkate alınacak olursa, Satırın Başbakan Yardımcılığında kalacağı neticesine varmak güç değildir.

Zaten Başbakan Yardımcılığı ile Genel Sekreterliğin birbirinden ayrılması C.H.P. içinde hiç, ama hiç bahis konusu olmamıştır ve bu, Feyzioğlu ekibi tarafından önce sondaj, sonra hava yapmak maksadıyla uçurulmuş bir deneme balonundan başka bir şey değildir.

C.H.P. için esas mesele seçimlere yukarda anlatılan hazırlıkları yaparak gidebilmektir. Üst tarafı şahısların şahsi gayretlerinden, tertiplerinden ibarettir.



Seçim sandığı
Yeni yıl armağanı

Kulağa Küpe...

Hoppala!

*Çetin Alton kardeş galiba artık yazı diye rüyalarını ya-ıyor. Seçimlerde **İnönü,** C.H.P,nin elinde hiç bir koz kalmadığı için bir bomba patlatacakmış, ama bir bomba patlatacakmış ki A.P. de, lideri de toz olacaklarmış. İnönü, zamanı gelip çattığında parmağını uzatıp diyecekmiş ki:*

"— Bu parti ve bu adam yabancıların hizmetindedir!"

"Yabancı" da Amerika!

*Hani bu **çifte** edebiyatı kendi adına yapmak gene neyse ama, doğrusu, bunu bir de İnönü adına yürütmek gerçekten yılın büyük ham-hum-şaralopu!*

Sosyalizm ne halde bilinmez. Fakat bizimkiler "yutturmaca" yı bir ince sanat haline getirdiler ki..

Zabıta

Artist yapma büroları

Geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir sabah, Hürriyet gazetesini ellerine alanlar, birinci sayfada boydanboya yer almış olan "Gençkızlar Dikkat!" başlığını taşıyan ilginç bir haberle karşılaşınca şaşırdılar. Meselenin içyüzünü bilenler ise hafifçe gülümsemekten kendilerini alamadılar.

Haber, sekizinci sayfada da - dört bantlık resimli romanların dışında - çeşitli resimlerle ayrıca süslenip değerlendirilmişti. Polis, bir gün öncesi, Beyoğlunun ara sokaklarında karargah kurmuş bir artist ajanlığı bürosunu basmış ve büronun sahibi, artisti ve rejisörü durumundaki yirmi yaşında, Adanalı bir genci "genckızları artist yap mak vaadi ile fuhşa sürüklemek suçundan" yakalamıştı. Adanalı genç, bugün için sinema piyasasında en geçer akçe olan bir işi yapmaktaydı ve gazetelere verdiği bir küçük ilan sayesinde yalnız saf gençkızlardan değil, en az onlar kadar bu işin delisi genç erkeklerden de para sızdırmanın kolayını bulmuştu.

Sinema, hele yerli sinema, toplumumuzun büyük çoğunluğunu meydana getiren alt katın gençliğinin büyük ilgisini çekmektedir. Bu yüzden, belirli bir sürenin sonunda yenileşip gençleşme amacını güden iyiniyetli sinemacıların yalnızca Şehir Tiyatrosunun kötü geleneğinden kurtulmak için sokaktaki adama başvurması, giderek tehlikeli ilgileri doğurmuş ve sinema adamlarının yanısıra bir ikinci sınıf sinema adamları daha türeyivermiştir. Bunlar, kendilerini artist ajanı ilan etmişler, bürolar açmışlar, bu faaliyetleri sırasında ne polis ve ne de maliye kendileriyle ilgilenmek gereğini bile duymamıştır.

Artist ajanları karargahlarını yerli sinemanın Hollywood'u sayılan Bey-, oğlunun ara sokaklarında - Bursa Sokağı, Yeşilçam ve Hava Sokakları gibi - kurmuşlar, gazeteleri ilanlarıyla donatmışlar ve heveskarları, kendi aracılıklarında sinema artisti yapmaya ça-

ğırmışlardır. Bu büroların kimseyi artist yaptığı veya yapacağı yoktur. Bunlar olsa olsa ancak bazı filmlere figüran yollayıcı ve bu yoldan bir başka emek sömürücülüğü yapmaktadırlar ki, işin bu tarafı da ayrıca yürekler acısı bir durumdur.

Evlere sermaye

Artist ajanlığı büroları, artist olmak amacıyla saf saf, kendi ayaklarıyla gelip ağlarına düşen gençkızları prova filini çekimi diye kandırıp müstehçen sahneler çekmeye zorlamakta ve işi daha da ileri götürerek, elde mevcut bu sahnelerin fotoğraflarıyla adayları tehdit edip onları randevuevlerine sermaye olarak da satmakta ve bir başka ticaret kaynağına sahip olmaktadırlar.

Gazetede çıkan ilana yalnızca İstanbuldaki gençkızlar kanmamaktadır: Anadolu bu işler için daha verimli ve daha besleyici bir kaynaktır. Gazetelerin ve sinema magazini dergilerin körükledikleri artist olmak hevesi, Anadolu insanı üzerinde çekici ve önüne geçilmez bir tutku halindedir. Büro kurucuları bu tutkuyu yakından bildik lerinden, hevesliler için mektupla artistlik öğretiminden "yeni çevrilecek bir filmde başrol" e kadar her çeşit yemi bu sömürme denizine atmaktadırlar. Çıkan ilanlara kananlar sürekli olarak bu yerlere para göndermek zorundadırlar. Saf vatandaşlar kaydiye, ders ücreti, kimlik kartı, tecrübe filmi v.s. adı altında bir dolandırıcılık oyununun çilesini sürekli olarak çekmek zorundadırlar.

Bu çeşit tuzaklara düşen insanların kendilerine göre bir muhakemeleri ve dayanak noktaları vardır: Günün en çok para kazanan en ünlü artistleri de sokaktan gelmişlerdir ve dünyanın parasını kazanmaktadırlar!

1950'den sonra bozulan ekonomik düzende insanlar çabuk ve kolay para kazanma yollarını arayıp bulma derdine düştüklerinden böylesi işler hesaplarına gelmekte ve ellerindekini avuçlarındakini ajan adı altındaki dolandırıcılara kaptırmaktadırlar. Anadoludan kalkıp büyük şehre gelenlerin büyük çoğunluğu -bilhassa gençkız ve kadınlar- evlerini ve ailelerini terketmişlerdir. Geleceğin büyük ve çok para kazanan bir artisti olma hülyası içinde olduklarından, ajanların istediklerine kolaylıkla razı olmakta ve sonradan şantaj aracı olarak kullanılan film ve resimlerin çekilmesine karşı durmamaktadırlar. Ünlü yıldızların -yerli olsun, yabancı olsun- hayat hikayelerinde rastlantıların oynadığı büyük rolü bilen ve yalnızca bu rastlantıya belbağlayan saf anadolulular, büyük şehirde ne yapacaklarını bilmez bir durumda, sonunda giderek, kadın eti ticareti yapanların ellerine düşmekte ve sonu belirsiz bir karanlık yola girmektedirler.

Durumu önleyici hiç bir kanuni dayanak yoktur. Polis, gerçi Adanalı gencin bürosunu basmış, kendisini tevkif etmiştir ama, gazete sayfalarını boydanboya süsleyen "fuhşa sürüklenmiş kızlar"dan hiçbirisi çıkıp da artist ajanı hakkında davacı olmamış, bu yüzden Koçoğlan yakalandığı gibi serbest bırakılmıştır.

İnsan ticareti

Türk sinemasında figüran bir derttir.

Yeril film seyircileri, yılda çevrilen ikiyüz türk filminin ikiyüzünde de kalabalık sahnelerde hep ayni kişileri görürler. Figüran ajanları, artist ajanlarına karşılık biraz daha namus çerçevesi içinde çalışırlar ama, onlar da başka yönden adam sömürücüleridirler. Türk sinemasında figüranlar, kadınlar elli, erkekler ise otuzbeş lira ücret alırlar. Getirip götürme ve yedirme, filmi çeviren şirkete aittir. Figüranların hep si de artist ajanlarının kazdıkları kuyuya düşmüş kadınlar, erkeklerdir. Yıllaryılı, kalabalık arasından kendilerini görüp, çıkaracak ve ellerinden tutarak artist yapacak sihirbaz rejisörü beklerler. Gerçi bir Muhterem Nur figüranlıktan yetişmiştir ama, Nurun çıkması kaideyi kökünden bozacak bir istisna teşkil etmemektedir.

Figüran ajanları, belirli ücreti film sahibi yapımcılardan alırlar ve figüran olarak gidenlere ortalama olarak onbeş ile yirmi lira arasında bir ücret öderler. Bu, gerçekte düpedüz insan ve emek sömürmeciliğidir. Bu çeşit bir ticaret ise dünyanın hiç bir sinemasında görülmemiştir. Batıda figüranların bağlı oldukları birlikler, sendikalar vardır. Herşey belirli bir düzen içinde işler, sömürmecilik yoktur.

Kanunun ve kanun yürütücülerinin seyirci kaldıkları bu garip durumda iş iyiniyetli türk film yapımcılarına düşmektedir. Yapımcılar, her fırsatta figüran yokluğundan dert yanmışlar ve acı acı şikayet etmişlerdir. Bunun için yapılması gereken tek şey, figüran işini bir formüle bağlamaktır. Bu da ancak bir sinema okulu yoluyla mümkündür, iyiniyetli yapımcıların da fikri budur. Son olaylarla ilgili olarak yapımcıların birçoğu bu fikri benimsemiş ve üzerinde durmuşlardır.

Yapımcıların kontrolü altında açılacak bir figüran okulu, geri planlarda kalabalık edecek bile olsa, yürümesini, oturmasını öğrenip bilecek, gerektiğinde de iki satır konuşabilecek sinema insanı yetiştirecek ve bu arada da sinemanın ne olduğunu, ne olmadığını öğretmiş olacaktır.

Bu yapılmadığı takdirde, Adanalı gencin bürosuna benzer bürolar mantar gibi çoğalacak, gazetelerde "genç kızlarımız fuhşa sürükleniyor, artist ol mak vaadiyle kandırılıyor" haberlerinin yanısıra "yeni çevrilecek bir filmde dolgun ücretli eleman aranıyor" ilanlarına rastlanacak ve keşmekeş sürüp gidecektir.

DIŞ GEZİLER

Teşkilât

Vur.. ama dinle!

Başyazarımız Metin Toker Aralık ayının ikinci yarısında Avusturya, ***Almanya,*** *İngiltere, Fransa ve İtalyaya gitmiş, onaltı gün içinde bu memleketlerin devlet adamlarıyla, ileri gelen gazetecileriyle tanışmış, görüşmüştür.* ***Metin Toker biz*** *kendi dünyamız içinde dönüp dururken yabana alemin hangi durumda olduğunu, ne gibi meselelerle uğraştığını bu sütunlarda okuyucularımıza anlatacaktır.*

Türkyede şu anda ***pek ak****tiiel bir konu dışardaki temsil tarzımız, Dışişleri Bakanının ve bakanlığının durumu olduğu* ***için*** *Metin* ***Toker*** *aşağıda bulacağımız bu ilk yazısında meselenin üzerine gerçekçi bir tarzda eğilmektedir.*

Bügünlerde Avrupadaki elçiliklerimize giden gazetelerin elçiliklerimiz memurlarını fazla memnun etmediğini keşfetmek için kahin olmaya lüzum yoktur. Teşrii dokunulmazlık sahibi milletvekilleri şu veya bu Dışişleri Bakanlığı memurunu değil, topyekün hariciyecileri, bazen insaf, hatta bütün nezaket ve basiret hudutlarını da aşarak suçlamışlar onları en azından ah--k kuralları fazla elastiki bir aile olarak teşhir etmişlerdir. Elçiliklere şu anda giden gazeteler bu ithamların hikayesi ve ithamların yazılı, fotoğraflı ve çizgili tefsirleriyle doludur. Bu haftanın başında bir genç ve kabiliyetli hariciyeci şöyle dedi:

"— Birader bir kutu pertrankil de yutsan söylenenleri hazmetmek kabil olmayacak..."

Buna mukabil, teşkilatın başı olan Feridun Cemal Erkin "Ben hazımlıyım" paravanası arkasında sükunetini bozmuyor görünmeyi tercih etmiştir.

Doğrusu istenilirse Meclisin Bütçe Komisyonunda Dışişleri Bakanlığı bütçesi görüşülürken Türkiyenin dışarda temsili ve temsilcileri konusunda söylenilenler incir çekirdeğini doldurmamıştır. Ortaya fikir olarak ciddi bir şey atan olmamıştır. Kayserili Mehmet Sağlam yuvarlak sözlerle en ziyade hususi hayat ve ahlak ile "mesleki dayanışma" konusunda umumi suçlamalar yapmış, bazı şahsi kusurları meslek deformasyonu olarak takdime kalkışmıştır. Elle tutulur misal vermeye sıra geldiğinde ise Haluk Nurbaki bir "Toıedolu sarışın dilber" hikâyesini ortaya atmış, Feridun Cemal Erkine bula bala bu kusuru bulabilmiştir ki böyle bir davranış her halde en çok Bakanın kendisini sevindirmiştir. "Bana bulabildikleri kusur, bu diyerek..

Halbuki dış memleketlerde bir develan Türkiyenin dışarda temsili meselesinin bu çeşit kahve dedikodularının çok üstünde önem taşıdığını göstermeye yetecektir.

Rakkamlar konuşunca

Dışarda iyi temsil 'edilmediğimiz bir gerçektir. Ama dışarda bizi temsille görevli olanların hariciyecilerden ibaret bulunduğunu sanmak bir hatadır. Dışişleri Bakanlığının dışarda görevli olan memur sayısı kaçtır bilir misiniz? Sadece ve topu topu 241. Buna mukabil başka Bakanlıkların dışarda 283 memuru vardır. Tanıtma ve Turizm Bakanlığı bu modern Cook acentelerinin başındadır ve yurt dışında 88 adet kadrosu, yani maaş alan memuru vardır. Ticaret Bakanlığı başka bir verimli seyahat bürosudur: Dışarda 52 mensubunu bulundurmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının 26 memuru yabancı memleketlerde iş görmektedir. Dövizli Maliye memurlarımızın adedi 24'dür. Çalışma Bakanlığının 9 temsilcisi vardır. Askeri ataşelere gelince, bunlar bir rekor teşkil etmektedir ve hemen hepsi binbaşı, yarbay ve albay rütbesinde, yani baremin en üstünde bulundukları için adeta. Büyük Elçiler kadar, bazıları Büyük Elçilerden de fazla maaş almaktadırlar. Türkiyenin dışarda 52 Büyük Elçiliği bulunduğuna göre. kara, deniz ve hava ataşeliklerinin sayısı 90 civarındadır.

Böyle bir durumda, Türkiyenin dışarda temsili meselesi ortaya atıldığında sadece hariciyecilere kusur bulmak ve onlan hedef almak eşeğini dövemeyen köylünün semerini dövmesinden farksızdır Zira hariciyeciler. her halde dışardakı temsilcilerimizin **en düşük** kalitelileri değildir. Bunların her birinin en azından bir meziyeti vardır: lisan bilmektedirler. Buna mukabil çok Tanıtma ve Turizm, Ticaret Bakanlıkları memurları gittikleri yerlerde kuş dili konuşmaktadırlar.



Erkin gazetecilerle bir kokteylde

Tatlı yiyip tatlı konuşanlar

Gidilen memlekette yabancılarla temas kurma, onların muhitine girme, onlardan ahbaplar edinme konularına gelince topyekün bütün memurlarımıza verilecek numara katiyyen yüksek değildir. Ama o fasılda da hariciyecilerin ötekilerden bir kaç gömlek yukarda bulunduklarını söylemek lazımdır. Tabii, hariciyeci vardır -ki pek çoğu öyledir-, -tanıdığı bütün yabancılar dairesinin ait katında oturanla üst ka-



Dışişleri Bakanlığında tamirat
Köklü tamirat bekliyor

tınnda oturandır. Buna mukabil öyle basın ataşeleri veya askeri ataşeler var dır iki -pek azı öyledir- kendilerine mükemmel muhit yapmışlardır.

Bu bakımdan, Türkiyenin dışarda temsili konusu ele alındığında bunu hariciyecilere hasretmek, sansasyonel de olsa durumu değiştirecek nitelik taşımayacaklar.

O bakımdan işe başka cepheden bakmak lazımdır.

Adam, adam, adam..

Bir defa devletin her yıl milyonlarca dolarlık dövizi boş yere heba olmaktadır. Yüze yakın Tanıtma ve Turizm memuruna, hele bir o kadar askeri ataşeye ne lüzum vardır, lütfen söyler mi--iniz? Bunlar gittikleri yerlerde sadece şahsen para biriktirebilme bakımından bir fayda sağlamaktadırlar, ama memlekete verdikleri istifade sıfırdır. Ticaret ataşeleri bunların bir başka sınıfıdır. Bunların bağlı bulundukları Bakanlıklar efendilerin neyle meşgul olduklarını şöyle bir araştırsa en azından kadroların üçte ikisi derhal kaldırılır. Zira askeri ataşelik, ticaret ataşeliği, basın ataşeliği, turizm ataşeliği büroları pek çok yerde kahve, çay içilen, gazete okuyup yurt dışı dedikodu yapılan ve hangi malın orada en ucuza alınıp Türkiyede en pahalıya satılacağının konuşulduğu yerlerdir. Buraların memurları, çok zaman bir hariciyeciye bile taş çıkartan -düşününüz artık!- birer sultani tembeldir. Bunlar o kıymetli dövizlerin yiyicisidirler.

Ticaret ataşesi, onun muavini, ticaret müşaviri, onun muavini, kâtibi.. Bunların yaptıkları iş ticaret odalarına mektup yazmaktan başka bir şey değildir. O da, elleri değerse!

Dışişleri Bakanlığının dışındaki bakanlıklar birer seyahat acentesi olmaktan mutlaka çıkarılmalıdır.

...ana, kalitesiz adam

Hariciyeciler dahil, bizi dışarda temsil edenlerin kaliteleri çok yerde son derece düşüktür. Hariciyecilerin içinde öyleleri vardır ki bulundukları memleket hakkındaki bilgileri bir gazete okuyucusunun bilgisinden azdır. Zira bunlar bulundukları memleketin gazetelerini bile okumamaktadırlar. Bir başka seyahatte bunlardan bir tanesi bu satırların yazarına, yazarın talebi üzerine bir "breafing" yapmıştır. Aman Allah! Bu satırların yazarı, duydukları karşısında gülmemek için kendisini güç tutmuştur. Türkiyede de daire idare eden öyle kahramanlar vardır ki bölgelerindeki memleketleri haritada gösterebilmenin dışında bir bilgileri yoktur. Bunlar, bilhassa Feridun Cemal Erkin tipi, "ahbaplıklar, akrabalıklar ve şahsi sempatiler, antipatilerle tayin yapan" Bakanların eseridirler. İlerlemişlerdir, iyi yerlere gitmişlerdir, iyi mevkilere gelmişlerdir.

Tembellik ve "bugünün işini yarına bırakmak" bütün devlet- dairelerinin müşterek vasfıdır. Ama bu aksaklık yurdun dışında kendini daha iyi hissettirmekte, buna mukabil daha fazla zarar vermektedir. Bunun sebebi yurdun dışında memurların her türlü kontrolden uzak olmalarıdır. Ekseriya Büyük Elçinin kendisi tembellikte üstad olduğu için derece derece bütün temsilciler kendilerini bir rehavetin içine bırakıvermektedirler.

Buna mukabil, türk vatandaşı çok şehirlerde ironsolosluk memurları, mesela Hamburgta, mesela Münihte gece yanlarına kadar, kanlarına da beraber çalıştırarak didinip durmaktadırlar. Bir taraftan boş çok adam, diğer taraftan bir türlü takviye edilmeyen fazla dolu az adam- Bu, bilhassa Dışişleri Bakanlığının dışardaki teşkilatının bir acaipliğidir.

Mesleki deformasyon

Hariciyecilerin, diğer bakanlıklar memurlarından çok fazla "mesleki deformasyon"a maruz kaldıkları doğrudur. Bunun sebebi şudur: Hariciyecilerin yurt dışı görevleri, ötekilerinki gibi arızi değildir. Tabir caizse bünyevidir. Dışişleri ailesinde skandallerin toplumun öteki çevrelerinde olduğundan fazla bulunduğunu söylemek "sosyete"yi hiç bilmemek demektir. Ama hariciyeciler yurdun içinde ve dışında hep burun buruna oturdukları, dışarda yabancılarla, içerde başka çevrelerle temasları az olduğu için daima göze batmaktadırlar. Yoksa "mesleki deformasyon" başkasının karısını ayartmak. sonra gene, hiç bir şey olmamış gibi, trampa edilen eşlerle gezip eğlenmek değildir. Hariciyecilerin gerçek mesleki deformasyonlan memleketi, şartlarını, realitelerini, hatta hükümetin takip ettiği politikayı bilmemek, öğrenmeye merak etmemek, birer monbey kayıtsızlığıyla bunları ciddiye almamaktır. Bundan dolayıdır ki Büyük Elçiler dahil, hariciyecilerin belirli süreler merkezde kalıp memleketin havasını koklamaları gerçek bir lüzumdur, ihtiyaçtır.

Hariciyecilerin, seçilme tarzları iti-

bariyle hemen bütün diğer Bakanlıklar memurlarından -en azından teorik olarak- daha vasıflı olmalarına rağmen bu çeşit kusurlarla dolu bulunmalarının sebebi Türkiyeden uzak kalmakla türklükten uzak kalmayı birbirine biraz fazla karıştırmalarıdır.

Çok bağlı temsil heyeti

Türkiyenin dışarda iyi temsil edilmemesinin bir başka sebebi her Bakanlığın memurunun kendi başına buyruk olması ve istiklâl peşinde olmasıdır. Bu "çok başlılık"ı sağlayan meşhur 13 numaralı kanun ihtilalden sonra hemen ilk çıkan kanunlardan bir tanesidir ve bir tez değil, antitezdir. Zira kudretli Fatin Rüştü Zorlunun bütün diğer Bakanlıkları kendi Bakanlığının emri kumandasına almasının tepkisi olarak Zorlu gider gitmez temsilcilikler kırılmış vazoya dönmüş, herkes kendi başına buyruk kesilmiştir. Üstelik, bunların başındaki kimselere de gerekli sıfat ve payeler verilmediğinden bunlar bulundukları yerlerde ancak beşinci, onuncu sınıf kimselerle temas edebilmektedirler. Her halde hiç bir yerde bir Ticaret Bakanının ticaret müşavirini, Haberleşme Bakanının basın müşavirini kabul etmesi beklenmemelidir.

Ne yapmalı?

Meclisteki müzakerelerde, söz hep kahve dedikodusu seviyesinde kaldığı için kimse "Peki, ne yapmalı?" sorusuna bir cevap aramamıştır. Halbuki asıl yapılacak iş budur.

Ne yapmalı?

Yapılacak şey o kadar karışık ve keşfi güç değildir. Hatta bunu, numaralayarak sıralamak kabildir:

1 — Her memleketteki türk temsilci heyeti oradaki Türkiye Büyük Elçisinin başkanlığında bulunur.

2 — Bu Büyük Elçinin yanında, eğer memleketin hususiyetleri ve bizimle münasebeti gerektiriyorsa bir ticaret veya maliye, bir de askerî müşavir bulundurulur. Ama, birer tane.. O da gerektiriyorsa!

3 — Bu müşavirler, bağlı bulundukları Bakanlıklar tarafından özel şekilde yetiştirilir. Yani bir nevi, o bakanlıkların dış temaslarını yürüten sınıfı teşkil ederler.

5 — Basın ataşeliği diye bir fonksiyon artık hemen hiç bir yerde kalmamıştır. Ankaradaki yabancı misyonlara bakınız: Her birinde bir müsteşar veya başkatip "basınla temas" için görevlendirilmiştir. Zira bunların görevleri mahalli basına Hükümetlerinin çeşitli konulardaki görüşünü anlatmaktır. Bizim çok basın ataşesinin o konularda görüşü bırakınız, o konuların ne olduğu hususunda dahi bir görüşü yoktur.

6 — Turizm ataşeleri Bakan üzerinde yaptıkları veya yaptırdıkları tesire değil, memlekete gönderdikleri turist sayısına göre muamele görmelidirler. Mesela Almanyada bir turizm bürosu var. Bu büronun çalışmalarıyla Almanyadan Türkiyeye kaç turist gelmiştir? Buna mukabil Yunanistana, İsraile, Lübnana giden alman turistlerinin miktarı hangi nisbetler dahilinde oynamaktadır? Eğer bu ataşeler birer devlet memuru değil de birer özel sektör acentesi olsalar, görecekleri muamele böyle ölçülerle tesbit olunur. Turizm ataşeleri için bu ölçünün kullanılması şarttır.

7 — Dışişleri Bakanlığı "görev süresince devam eden paye" usulünü kabul etmeli ve önemli memleketlerdeki her Büyük Elçinin yanına bir elçi - müsteşar vermelidir. Dünyada, paye vermekte kıskançlık göstermek kadar budalaca bir kıskançlık kalmamıştır. Çok yerde bu yapılmadığından Büyük Elçi gidince geride kalan memur Bakanlığın ancak kendi seviyesindeki adamını görebilmektedir.

Bunlar, temsil heyetlerinin teşekkül tarzı konusunda akla gelen ilk fikirlerdir. Bir takım Bakanlıklar Cook acentesi olmaktan kurtarıldığı gün memleket inanılmaz ölçüde döviz tasarruf edecektir.

Karşıya dikilen mâniler

Ama, bu reformu kim yapacaktı?

Doğrusu istenilirse bu, ancak çalışkan, takip fikrine sahip, kararlı ve azimli, bu işin lüzumuna inanmış bir Başbakan Yardımcısının devamlı gayretiyle gerçekleşebilir. Zira hiç bir teşekkül, elindeki bu "dış arpalık"ı kaçırmak istemeyecektir. Hele su kayağının başında bulunanlar bir reform projesini baltalamak için ellerinden geleni yapacaklardır. Dışardaki mevkilerin gedikli müşterileri bunlardır ve bunlar kendilerini böyle bir nimetten mahrum etmektense ölmeyi tercih edecek kimselerdir. Bir Bakanlık Müsteşarının kendisini dışarıya ataşe diye tayin ettirdiği inanılacak bir husus-mudur? Ataşelik ne mevki, müsteşarlık ne mevki! Ama bunun çok misali vardır. Hatta bu, ne kadar müsteşarın umum müdürün gece rüyalarına giren idealdir. Bunlar, bir blok halinde cephe alacaklardır. Bakanlar, hatta Başbakan Yardımcısı bunların hakkından ancak takip fikri ve idealizmle gelebilir.

Böylesi bizde var mı? ?

O bakımdan asıl yaranın devam edip gitmesi, milyonlarca doların heba olması ve mesele her ortaya çıkışta eşek yerine semerin dayak yemesi adeta kaçınılmaz bir zaruret olarak Meclisin, umumi efkârın karşısına hep çıkacaktır. Ta ki Meclisin kendisi ağaçlan değil de, ormanın tamamını görebilsin!



Dışişleri Bakanlığı memurları çalışıyorlar
Hedef:. Yurt dışı





REKLÂMLARINIZ İÇİN

"BASIN İLAN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 – 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	
İstanbul	A.B.D.	[illegible]
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Almanya	İtalya
Adana	Avusturya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Belçika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	Irak	

DÜNYADA OLUP BİTENLER

1964

Bulunan ve umulanlar

Şu satırların okunduğu sırada, emektar dünya bir yıl daha yaşlanmış olacak. Her yeni yılın eşiğinde olduğu gibi, bütün insanlık 1965 yılının başında da geleceğe ümitle bakmak istemektedir. Geride bıraktığımız 1964 yılı, doğrusunu söylemek gerekirse, kendisine bağlanan ümitlerin büyük bir çoğunluğunu boşa çıkarmış bulunmaktadır.

1964 ilk bakışta öyle önemli olaylarla dolu bir yıl gibi görünmemektedir. Yılın en önemli olayı, Sovyet Başbakanı Nikita S. Krutçefin Ekim ayında ikitdardan uzaklaştırılmasıdır. Bu olayı gene Ekim ayında Komünist Çinin ilk atom denemesini yapması ve İngilterede onüç yıldır iktidarda bulunan Muhafazakar Partinin yapılan seçimler sonunda yerini İşçi Partisine bırakması izlemiştir. Bu her üç olayın da 1965 içinde önemli etkiler yapması beklenmelidir.

Bir kere .Sovyetler Birliğinde yapılan değişikliğin Çin-Sovyet anlaşmazlığına etkisi ne olacaktır? 1965 yılının milletlerarası politikaya getireceği en büyük aydınlık, bu sorunun karşılığıdır. Yeni Sovyet idarecilerinin 1964 yılının son üç ayı içinde Pekinle münasebetleri düzeltmek için harcadığı bütün gayretler boşa gitmistir. Yaptığı atom denemesinden sonra Komünist Çin komünist blok içinde daha uzlaşmaz bir tavır takınmıştır. Bununla beraber yeni Sovyet idarecileri Pekin karşısında Krut çeften daha dikkatli davranmaktadırlar. Bunun yanısıra, Doğu Avrupa ülkelerinin hergün biraz daha artan bağımsızlık eğilimleri karşısında da Krutçeften daha dikkatli davranmak taraflısıdırlar. 1965 yılı, yeni Sovyet idarecilerinin Komünist Çinle bağlarını düzeltip düzeltemeyeceklerini. Doğu Avrupa ülkelerini yeniden Kremlinin deneti altına koyup koyamayacaklarını göstermek bakımından, çok önemli bir yıl olacaktır.



Nikita Krutçef
Kendi gitti ismi kaldı

Parçalanan bloklar

1964 yılının milletlerarası alanda açığa çıkardığı iki önemli parçalanma var. Bunların birincisi, yukarıda da söylediğimiz gibi, Moskova ile Pekin arasındaki parçalanmadır. Batılı devletler bu parçalanmayı büyük bir keyifle seyrederken, 1964'ün ikinci yarısında, aynı şeyin kendi başlarına da geldiğini görüvermişlerdir. Batıdaki parçalanmanın sebebi, Birleşik Amerika tarafından ortaya atılan "çok taraflı vurucu kuvvet" tasarısıdır. Bunu Avrupayı amerikan egemenliği altına koymak için tasarlanmış bir düzen olarak karşılayan General De Gauile, her bakımdan kendine bağlamak istediği Federal Almanyanın bu düzene katılmasını hoş karşılamamakta ve Fransayı NATO' dan çekeceğini ileri sürerek herkesi korkutmaya çalışmaktadır.



Harold Wilson
1965'e kalanlardan

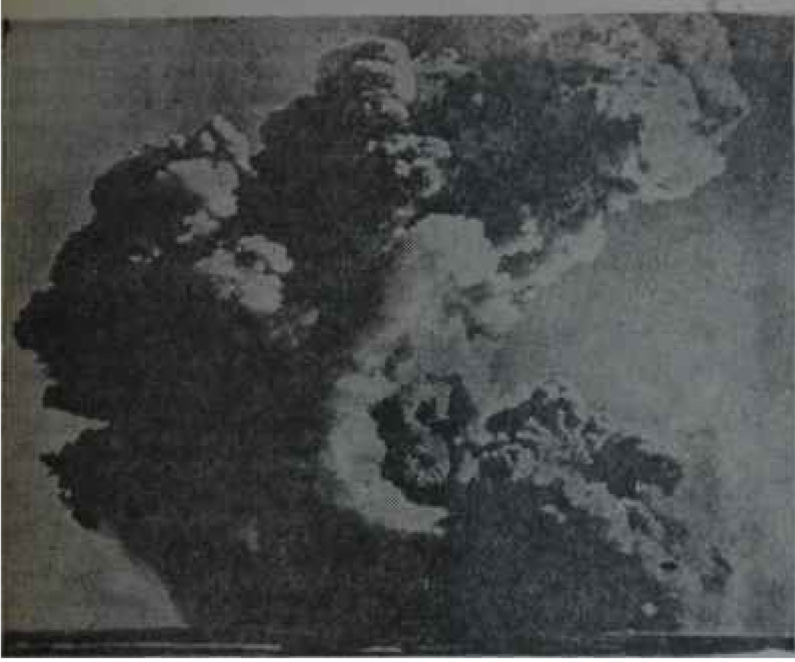
Atlantik devletleri arasında ortak bir vurucu kuvvet kurulmasının, hiç değilse Birleşik Amerika tarafından ileri sürülen biçimiyle mümkün olamıyacağı, 1964 yılında açıkça ortaya çıkmıştır. Şimdi batılıların önünde yeni İngiliz Başbakanı Harold Wilson tarafından ortaya atılmış bir "Atlantik Nükleer Kuvveti" tasarısı vardır. 1965 yılı da bu tasarının akıbetini gös terecektir.

Ortak Pazarın durumuna gelince, Fransa ile Federal Almanya arasında ortak bir vurucu kuvvet konusunda çıkan görüş ayrılığı Ortak Pazarın da geleceğini tehlike altına koymuştu. Fransa, Federal Almanyayı iki taraflı baskı altında bırakmak için ortak tahıl fiyatları konusunu ortaya atmıştır. Bilindiği gibi, Bonn hükümeti 1965 içinde yapılacak seçimleri düşünerek tahıl fiyatlarını diğer Avrupa ülkelerinin seviyesine düşürmek istemiyordu. Fakat sonunda, Ortak Pazarı kurtarmak için fransız isteğini kabul etmek zorunda kalmış ve Ortak Pazar böylece Aralık ayının. ortasında büyük bir tehlikeden kurtulmuştur.

Doğu ve Batı bloklanndaki bu parçalanmaya karşılık, kendilerini tarafsız diye adlandıran devletler arasındaki dayanışma, görünüşe bakılırsa, eskisi kadar kuvvetlidir. Tarafsız devletler 1964 içinde en kuvvetli li-0 derlerinden biri olan Hindistan Başbakanı Nehruyu kaybetmişlerdir. Onun yerini alan Şastri ne Hindistan içinde, ne de milletlerarası alanda Nehru çapında bir kimse olarak görünmemektedir. Tarafsız blokun Eylül ayında Kahirede yaptığı toplantıda en çok dikkati çekenler, Tito ile Nasır olmuştur.

Çıkmadık canda ümit vardır

1964 yılı Doğu ile Batı arasındaki münasebetler bakımından sanki bir bekleme yılı olmuştur, Gerçi geçen yıl içinde bu münasebetlerde gözle gö-' rülür bir yumuşama yok değildir. Yeni Sovyet liderleri ilk olarak Krutçef tarafından ortaya atılan "Barış" içinde



Çin atom bombası patlıyor
1964'de bir başarı

birlikte yaşama ilkesini benimsediklerini söylemektedirler. Bununla beraber, soğuk harbin bütün dikenli konuları olduğu gibi ortada durmaktadır. Almanya ve Berlin meseleleri hala çözüm beklemektedirler. Silâhsızlanma konusu, artık bir yılan hikâyesine dönmüştür.

1964 yılında soğuk harbin hiçbir meselesinin çözülmediğini gören dünya, şimdi bütün ümitlerini 1965'e bağlamıştır. İngilterede iktidara gelen işçi Partisinin dış politika amaçlarından biri de Doğu ile Batı arasında bir anlaşma imkanı bulmak olduğuna göre, Başbakan Harold Wilson'in 1965 içinde Sovyet devlet adamlarıyla yapacağı görüşmeler merakla beklenmektedir.

Birleşmiş Milletler Teşkilatı 1964 yılında tarihinin en önemli buhranıyla karşılaşmıştır. Sovyetler Birliği Teşkilatı tarafından kurulan barış kuvvetlerinin giderlerine iştirak etmemektedir. İki yıldır bu davranışından vazgeçmediği için Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 19. maddesi gereğince Genel Kuruldaki oy hakkını kaybetmek tehlikesiyle karşıkarşıyadır. Tarafsız ülkelerin ve Genel Sekreterin bütün çabalarına rağmen. Sovyet idarecileri bu konudaki inatlarından vazgeçmemişlerdir. 1965 yılıyla birlikte Genel Kuruldaki oyunu kaybedecek devletler arasına Fransa da katılacak ve işler o zaman büsbütün karışacaktır. Öteyandan, Komünist Çinin Birleşmiş Milletlerde temsili meselesi de gündemdeki gedikli madde olmaya devam etmektedir.

Çözüm bekleyen meseleler

1964 yılı 1965 yılma acele çözüm bekleyen üç önemli mesele devretmektedir. Bunların birincisi, bütün 1964 yılı boyunca dünyaya tehlikeli anlar yaşatmış olan Kıbrıs anlaşmazlığı, ikincisi, artık kangren olmaya yüztutan Vietnam durumu; üçünsüsü de Kongo iç savaşıdır. Kıbrıs anlaşmazlığı Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun gündeminde olduğuna göre. önümüzdeki günler bu anlaşmazlığın geleceği bakımından çok önemli günlerdir. Vietnam durumu ise, anlaşılan. 1965 yılında da Birleşik Amerikayı en fazla uğraştıran konu olacaktır. Eğer Birleşik Amerika idarecileri yeni yıl içinde Vietnamda tarafsız bir yönetim kurulması görüşüne yanaşırlarsa, buna kimse şaşmayacaktır. Kongo iç savaşına gelince, öyle görülüyor ki, 1964 Temmuzunda Belçika ve Birleşik Amerika iş çevrelerinin desteğiyle işbaşına gelen Çombe sahneden çekilmedikçe bu talihsiz ülkede milliyetçilerin desteğini kazanan bir düzen kurulamayacaktır.

Kongo iç savaşı 1964 içinde ortaya iki önemli gelişim çıkarmıştır. Bir kere, Kasım sonunda Stanleyville indirilen belçikalı paraşütçüler, bütün Afrikada siyah ırkçılığın açığa çıkması için kötü bir ortam yaratmışlardır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde Aralık ayı ortalarında yapılan görüşmeler bunu bütün açıklığıyla ortaya çıkarmıştır. İkincisi, Komünist Çin bugün Afrikada küçümsenemeyecek bir rol oynamağa başlamıştır. Komünist Çin Başbakanı Çu En - layin geçen yıl Afrikaya yaptığı yolculuk kısa sürede meyvalarını vermiş, ortalık alabildiğine karışmıştır.

Orta Doğudaki duruma gelince, araplarla İsrail arasındaki ezeli çekişme hala devam etmektedir, bu gidişle sona ereceği de yoktur. Mısır, Suriyeden boşandıktan sonra, şimdi Irakla birleşmeye hazırlanmaktadır. Suudi Arabistanın hovarda kralı Suudun debdebeli saltanatı Kasım başında yapılan sessiz bir saray ihtilaliyle tamamlanmış, yerine kardeşi Prens Faysal getirilmiştir. Orta Doğuda 1964 yılında sona eren başka bir idare de. Sudandaki Abbud yönetimidir. Bölgedeki genel gidişin tersine, sudanlı siviller Kasım başında yaptıkları bir ihtilâlle iktidardaki askerleri yerlerinden kovmuşlar ve Hartumda sivil düzeni geri getirmişlerdir. Fakat bu sivil düzen de hala yerine oturmuş değildir. Güneydeki zenciler arapların buyruğu altına girmemek için büyük çaba harcamaktadırlar.

Tüli'den haberler



Geçen hafta perşembe akşamüzeri, Bulvar Palas salonları, başkentin hanımlanyla dolmağa başladı. Köy öğretmenleriyle Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği, üyelerini biraraya toplamak, yeni hami üye kazanmak ve bir miktar da gelir sağlamak amacıyla uzun zamandır bu çaylı toplantının hazırlıkları ile meşguldü. Her hafta bir başka üyenin evinde toplanılıyor, dikişler dikiliyor, piyango için güzel önlükler, yastıklar, tutamak lar vs hazırlanıyordu.

Perşembe günü yapılan çay çok güzel geçti Piyangolar çekildi, Dernek Başkanı Perihan Uğur ve Şeffika Çoruh kısa, güzel birer konuşma yaparak, bazı köy öğretmenlerinden gelen mektupları okudular. Daha sonra Ümit Yüksel Toksöz, Gülçin Yarkın ve Güler Keskinkaya tarafından şan soloları verildi. Akşama doğru, yeni birçok hami üye daha kazanılmış olarak, çay sona erdi.

Toplantıda bulunanlar arasında Memduha Satır, Zarife Koçak, Feride Erten, Nezahat Göğüş, Nilüfer Berkem, Nermin Fikirbilici, Nimet Ardıç, Sevinç Erdiiek, Sevda Tagay, Saadet Ottekin, Jale Tulga ve daha birçok hanım vardı. Bu arada pek az sayıda da erkek misafir göze çarpıyordu: Selahattin Arıkan, Dr .M. Fikirbilici ve çayın başından sonuna kadar kalan Kamuran Ardıç gibi... Ardıça piyangodan tencere tutamağı çıkınca, dostları kendisini tebrik ettiler. Çünkü geçen yılki çayda da güzel bir önlük kazanan Kamuran Ardıç böylece mutfak teçhizatını tamamlamış oluyordu.

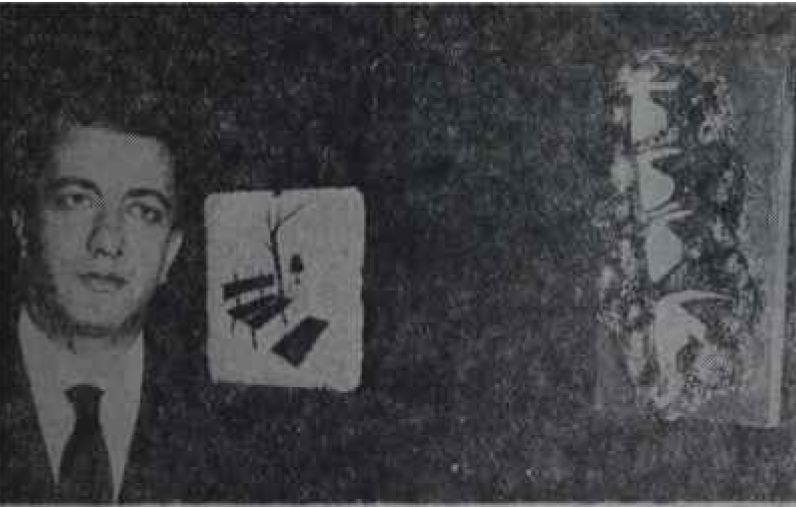
Amerikan Kız Kolejlileri Derneği, yeni burslu öğrenciye para temini için son günlerde epeyce faaliyet gösteriyor. Faize Bekatanın evinde düzenlenen Bazarda, elişlerinde başarılı bir satış yaptılar. Ayrıca, Meydan Sahnesinde yeni başhyan "Toz Pembe" isimli piyesin ikinci gecesini Dernek yararına temin etmişler. Pek kalabalık olan bu gecede, Dernek üyelerinden İGEME sanayi müşaviri Armağan Anar evsahibeliği yapıyordu. Kahverengi, saten yakalı zarif bir elbise giymiş olan Bayan Anar, Güvende yeni satm aldığı güzel katını dekore etmek ve yılbaşını geçirmek üzere İstanbula gidiyormuş. Kızı Leyla Güz de, temsilden sonra, mavi gözlerinin rengindeki elbisesiyle güzel bir tezat teşkil eden sarı bir gül demetini artistlere verdi.

Gecenin seyircileri arasında epeyce tanıdık sima vardı: Fevzi Renda ve eşi Suzan Renda, Raif Aybar ve eşi Sırriye Aybar, Prof. İzzet Birant ve eşi - Birantlar birkaç yıldır burada bulunmadıklarından, ayrılığın acısını çıkarmak için bol bol geziyorlar-. Sitare Kulin torunlarını sevmek için İstanbula gittiğinden, Muhittin Kulin yalnız gelmişti. Faruk Sünter ile geçen hafta gelin olan kızı Tomris ve hariciyeci kocası, Faruk Kırkbir ve eşi Nazan Kırkbir, Verda Kut ve eşi İlhan Kot, Fasih Atam ve eşi Cavidan Atam gecenin seyircileri arasındaydılar.

Tülay German gitti gideli biraz tenhalaşmağa başlıyan İntim, son günlerde gene tıklım tıklım dolmağa başladı. Gece 12'den sonra gidenler, çoklukla kapıdan dönmek zorunda kalıyorlar. Bu sefer gelen şantöz, Ankaralıların çok yakından tanıyıp benimsedikleri Sevinç Tevs. Bu sevimli yüzü görüp, bu kendine has çok sıcak sesi dinlemek isteyen pek çok kimse, bazı geceler üstüste bu lokale geliyor ve sabahın erken saatlerine kadar kalıyorlar.

Ergun Sezer ve arkadaşlarının orkestrası da şu sırada başkentin, en güzel müzikal topluluğu durumunda. Canlı, neşeli, nazsız bir grup. Hafta içinde bir gece, intimin en neşeli masası Sebahattin Fenmen, eşi Günseli Fenmen. Dündar Soyer ve bazı dostarının masası idi. Ferda Kahraman da hemen her gece intimde. Haftanın başındaki pazar gecesi. Ankara Patasın şantözü Eva ile beraber geldi ve bütün salon, Ferdanın çok güzel dans ları ile damının nefis elbisesini seyretti. Fakat misafir şantözden de birkaç şarkı istenilince, doğrusu, Tevsin kıymeti daha çok anlaşıldı. revs, geç vakitler tekrar mikrofon başına geldiğinde pek çok alkışlandı.

Pazar gecesinin çok eğlenen bir grupunu da CHP'nin sosyalist millet-



Sergİ — Karikatürcü Semih Balcıoğlu, geçen ay, 1964'ün en ilgi çekici sergilerinden birini açmıştı. Seramik üzerine karikatür, yalnız Türkiyede değil, dünyada da ilk olarak Balcıoğlu eliyle denenmektedir.

Semih Balcıoğlu, İstanbuldaki sergisini ilkbahar ortalarında Ankaraya da getirecek ve oradan da Adana ve İzmire götürecek.

vekili Fakih Özlen, eşi Nilüfer Özlen, dostları Ülküi Hanım, Orhan Apaydın ve Muzaffer İlkarın kızından müteşekkil grup teşkil ediyordu.

Dr. Kemal Satır, eşi Memduha Satır, kızları Beril, nişanlısı Güngör Kabakçıoğlu ve bazı dostları, haftanın başındaki pazar gecesini Kavaklıderedeki Tenis Klübünde geçirdiler. Aile, gecenin geç saatlerinde eve döndü. Genç nişanlılar da bir ara İntime uğrayıp . romantik danslar yaptılar.

Geçtiğimiz hafta Konak sinemasında, oynıyan "Kocaoğlan" filminin galası, sinema sahibi tarafından, Ankara Koleji İlkokul Aile Birliği - yararına tahsis edilmişti. Pek çok kolej velisi ve dostlarının bulunduğu gala çok kalafalık oldu. Filmin başrolünde başarıyla oynayan Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Şeref Gürsoy, filmin gösterilmesinden önce mikrofona çıktı ve seyircilerle samimi bir sohbet yaptı, pek çok alkışlandı. Daha sonra diğer artistler de mikrofona çıktılar. Böylece halk, kendilerini daha yakından tanımış oldu.

Haftanın başındaki pazar gecesi Operada yeniden "Sevil Berber'nin temsiline başlandı Herhalde pek çok kimse oyunu yeni görmüş olduğu için, gece fazla kalabalık değildi. Kıyafetlerin itinasızlığı da ayrıca göze batıyordu. Gerçi gala olmadığı için kıyafet mecburiyeti -hoş, o zamanlarda da en yakın ilgililer bile buna pek dikkat etmiyorlar ya..- yoktu ama, yine de, "gece bir tiyatroya giderken, hiç değilse kravatsız, meşin ceketle gidilmiyeceğinin bilinmesi gerekir" diye düşünenler oldu. Buna mukabil, her zaman tiyatrolarda görülen simalar da eksik değildi. En ön sırada Fethi Doğançay ile güzel, reyye kadife bir döpiyes ve ağır, şık bir astragan manto giymiş olan eşi Engin Doğançay, Başbakanlık Müsteşarı Haldun Derin, eşi Fatma Derin ve oğulları; Dışişleri Bakanlığından Necdet Özmen ile siyah bir elbise ve şık bir etol taşımakta olan eşi Emel Ölmen ve oğullarıyla genç müteahhit mimar Eftal Öney varlardı. Eftal Öney yalnız gelmişti. Fakat her zaman olduğu gibi, etrafı hanım ahbapları ile çevriliydi.

Geçen haftanın ortalarında, cuma akşamı, Fransız Kültür Derneğinde Martine Carol ile Charles Boyer'nin "Nana"sı oynadı. Birçok seyirci,



Lütfi Aya nişan veriliyor

Hiç kimse duymasın

filmi eskiden görmüş oldukları halde, sonuna kadar zevkle seyrettiler. Mühendis Feyyaz İnceer ile eşi Ayşe İnceer bu yıl buraya muntazaman devam ediyorlar. O gece de oradaydılar. Hüsamettin Güz ile eşi Melek Güz, oğulları ve kızlarıyla gelmişlerdi.

Türkiye Ruh Sağlığı Derneği, yıllık kongresini geçen hafta cumartesi günü Ankarada, Karanfil sokaktaki dispanser binasında yaptı. Bu yıl bu Derneğin çok daha faal olması bekleniyor.

Geçen hafta, Fransız Büyük Elçisi M. Bernard Hardion, Büyük Elçilikte, pek sayılı kişilerin davet edildiği küçük bir toplantı yaptı. Bu toplantı, Fransız hükümetinin, türk-fransız kültür münasebetlerinin gelişmesine ettikleri hizmetlerden dolayı nişan verdiği bazı türk şahsiyetlerinin şerefine tertib edilmişti. .

Nişan alanlar dört- kişiydi. Bunlardan ikisi, Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca bölümü şefi Necdet Bingöl ile emekli Albaylardan ve Türkiye İş Bankasının fransızca kursları öğretmeni Kamil Homrişti ve "Palmes Academiques" nişanının "Chevalier" rütbesini alıyorlardı, öbür ikisi de Devlet Tiyatrosu Genel Sekreteri ve Devlet Konservatuvarı Tiyatro Tarihi öğretmeni — AKİS'in tiyatro -yazarlarından — Lütfi Ay ile Tarım Bakanlığı Müşavirlerinden Dillâver Besterdi. Onlara da, evvelce almış oldukları aynı nişanın bu sefer, en üst derecesi olan; "Commandeur" rütbesi veriliyordu.

Büyük Elçi kısa bir konuşma ile Fransa Cumhuriyetinin, Napolyon tarafından ihdas edilmiş olan en eski nişanlarından biri olarak "Palmes Açademiques" nişanının kısa bir tarihçesini yaptı, sonra, nişan alanların hizmetlerini övdü ve - geleneğe uygun olarak - kendilerini kucakladı, hükümeti adına nişanlarını taktı. Nişan alanlar - da kısa hitabelerle Büyük Elçiye teşekkür ettiler.

Bunun Üzerine şampanyalar içildi ve davetliler nişan alanları tebrik ettiler. Toplantıya nişan alanların yakınlarıyla Türk-Fransız Dostluk Cemiyeti Başkanı şair Munis Faik Ozansoy, Milli Eğitim Bakanlığı Dış Münasebetler Genel Müdürü Ferit Saner, Büyük Elçilik ileri gelenleri, sanat ve basın çevrelerinden bazı kimseler katılmışlardı. Bayan Hardion. her zamanki zerafetiyle misafirlerini ağırladı ve akademisyenler şerefine bol bol kadeh kaldırıldı.

Disk Jokey Filiz Barınla Erman Okay son günlerde hararetli bir çaişmanın içindeler. Bu defaki çabaları radyo veya müzikle değil, resim ve şiirle ilgili. Barın ve Okay 5 Ocakta İngiliz Kültür Derneğinde açacakları abstre resimli ve modern şiirli sergilerine hazırlanıyorlar. Bakalım, netice ne olacak.

Moda

Temel kıyafetler

Giyim bilgisi yalnızca şıklığı sağlamakla kalmaz. Bu, aynı zamanda, ev ekonomisinin temel unsurlarından da biridir. Çünkü bu bilgi sayesinde aile bütçeleri, çabuk modası geçen, nadiren işe yarayan, yerini bulmamış, dolapta asılı kalan elbise ve kıyafetlerin yükünden kurtulmuş olurlar.

Giyim bilgisinin esası, gardropu, uzun yıllar işe yarayacak temel kıyafetlerle kurmak ve bunları, çabuk ve kolay şekilde, ucuza mal edilerek yapılan ilavelerle yenileyip, çekici hale getirmektir.

Bir manto veya pardesü, bir tayyör, bir gece elbisesi, birkaç etek ve sveter, gardropun temelini teşkil eder. Bu kıyafetlere ilave edilecek aksesuarlar, bir yeni bluz, bir çanta, bir eşarp, bir bere vs. gardropu gençleştiren, ona yılın havasını veren parçalardır. Temel kıyafetler- iyi seçilirse, giyim derdi dert olmaktan çıkar ve ufacık bir ilâve ile şık olmak mümkün olur. Temel kıyafetler mümkün mertebe iyi kumaşlardan, temiz dikiş üzerinde durularak yapılmalıdır. Her kadın veya her gençkız, yaşınıi, tipini ve yaşadığı hayatı gözönünde bulundurarak model seçmelidir. Renkler fazla göze çarpıcı, moda renkler olmamalıdır. Moda renk hevesi aksesuarlarla, çiçek, eşarp veya bir bere ile tatmin edilmelidir. Temel kıyafetler için siyah, bej, kahverengi, lâcivert, gibi, çabuk günü geçmeyen, eskimeyen tvit renkleri tercih edilmelidir. Çalışan kadının ihtiyacı ile evde oturan ve sık sık gece çıkan kadının ihtiyacı elbette ki değişiktir. Temel kıyafetler seçilirken, yalnız modadan değil, geçmiş tecrübelerden de faydalanmak şarttır. Mesela çok yakışan eski bir mantonun biçimini, yeni hatlara uygun şekilde tekrar etmek, moda olan değişik bir biçimi denemekten çok daha akıllıca bir harekettir. Temel kıyafetler seçilirken, mevcut çanta, ayakkabı ve mantonun rengini de düşünmek ve renk harmonisini unutmamak, yeni parçalarla kullanılacak olan eski parçalan birbirine uydurmak lazımdır. 1965 modası, esasen klasiğe kaçan bir modadır, fakat teferruat bu klasik modayı fantezi ile beraber ortaya atmaktadır. Yılın modasına uygun olarak, gardropa girebilecek birkaç temel kıyafet modeli üzerinde durmak, fikir vermek yönünden, faydalı olacaktır.

"Her yere girip çıkan" siyah tayyör: Günün her saatinde giyilebilen bir siyah tayyör düşünmek güçtür ama, bu tayyör güzel bir jersedert yapılırsa, mümkündür. Ceket, modaya uygun olarak uzuncadır, fakat yumuşaklığını kaybetmemesi ve bir sveter gibi rahatça giyilebilmesi için astarlanmadan dikilmiştir, önden düğmelidir, boğaza dayanmıyan, açıkça biçilmiş bir yuvarlak yakası vardır. Bu kıyafet, aynı kumaştan yapılmış yumuşak bir kuşak, boyuna doğru yükselen beyaz bir sveter, beyaz bere ve beyaz eldivenle rahat ve güzel bir gündüz kıyafetidir. Tüylü bir kürk yaka ve kol kapakları. ona derhal ağır bir gece kıyafeti niteliği kazandıracaktır. Bu takdirde, tayyörün içine beyaz veya siyah bir mayo-blüz giymek iyi bir fikirdir. Mayo-blüz, mayo gibi açık bir blüzdur. Gece için ceket üzerinde kuşak kullanılmaz. Yaka ve kollarda, kürk yerine, kürk taklidi beyaz kumaş kullanmak da mümkündür.

Çok görevli manto: Çok görevli manto, siyah ve beyazlı tvitten yapılmış bir mantodur. Aynı kumaştan eteği ve spor sveterlerle bu, spor bir kıyafettir; ilâve bir kürk yaka, kendi kumaşından eteğin üzerine giyilen tam kolsuz bir döpiyes üstü ve zengin bir zincir kolye ile abiye olur. Tvit, çok fazla spor desenli ve spor görünüşlü seçilmemelidir.

Klâsik bir temel manto da devetüyü mantodur. Bu yıl kemerli, reglan kollu, çift düğmeli, klasik devetüyü mantolar çok modadır. Fakat bu ancak, gardropun ikinci mantosu olarak düşünülebilir. Çünkü tamamiyle spordur, gece giyilemez. Devetüyü mantolar, bu yıl aynı renkte aksesuarlarla kullanılmakta, böylece büyük bir özellik kazanmaktadır.

Şömizye elbise: Şömizye elbiseler. gardropun temel kıyafetleri içinde, yaz ve kış, en kullanışlısı olmakta devam etmektedir. Belden kesiksiz biçilmiş, düz bir şömizye elbise, spor bir kemer ve yakanın içine takılan bir renkli süra eşarpla şık bir spor kıyafet teşkil etmektedir. Fakat aynı şömizye elbise, süslü bir yaka ve kol kapakları ilâvesiyle kokteyl kıyafeti olmaktadır. Bir fransız terzisi, koyu gri renkte, çuval biçimi bir şömizye elbisenin içinden giyilmek üzere iki



Yeni yıla giren moda

Ayine_i devran ne suret gösterecek?

blüz hazırlamıştır. Bu elbise, acı sarı spor bir bluz ve deri bir kemerle şık bir büro (kıyafeti olmakta, gipurdan bluzu ve incili kemeri ile kokteyle gitmektedir. Her iki blüzun yakası ve kol kapakaları elbisenin yakasının ve kol kapaklarının üzerine dönmektedir.

Siyah kılıf: Siyah, dümdüz, vücuda yakın, yakasız bir boru elbise de çok çeşitli şekilde ilâve yakalar, kolyeler, aynı kumaştan uzun kollu, yapışık, elbiseyi tamamlayıcı bolero ile giyilebilir.

Spor kıyafetlerin kadınlaştırılması için, bunlarla modern cıncık - boncuk kullanmak mümkündür. Fakat ekose etekler, devetüyü kumaşlar ve spor kazaklarla inci ve parlak taşlar kullanılamaz, çok çirkin durur. Bunlarla daha çok uzun altın veya gümüş zincirler, kaba taşlar, modern seramik iğne veya küpeler, ilkel sanatı taklit eden mücevher kullanılabilir.

1925 havası: Temel kıyafetlere yeni havayı verecek olan şey, biraz da, değişik yeni aksesuarlardır. Mesela tığ işi bir örgü çanta, tığ işi bir yelek, tığ işi bir bluz, işlemeli veya taşlı bir yumuşak kemer, eteğin üstüne düşen çok uzun, gine tığ ile örülmüş bir dantel bluz bu yıl çok modadır. 1925 yılının albümünden alınacak bütün aksesuarlar, 1965 gardropunu başarılı şekilde süsleyecektir.

Dekorasyon

Yeni ve eski karışımı

Çıplak görünüşlü, düz, çabuk temizlenir, kullanışlı modern eşya iç dekorasyonun temel unsuru olmakta devam etmektedir. Fakat bir yandan da eski zaman halıları, modern şekilde kullanılan eski zamandan kalma parçalar ve çok modern şekilde döşenmiş bir evde birdenbire şok etkisi yapan bir eski zaman eşyası da bu iç dekorasyonun vazgeçilmez bir değişiklik unsuru olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Kaçınılacak husus, bir evin hep aynı tip eşyalarla donatılmasıdır. Bugünkü anlayışa göre bu, evlere daha çok bir mobilye mağazası görünüşü veren birşeydir. Oysa ev, yaşanan bir yerdir. Orada insanların birçok hatıraları vardır ve bu hatıraların, kişiliğin süzgeçinden geçerek aksetmesi şarttır. Meşhur bir dekoratör "Sakın, etinizi döşemek için bir mobilya mağazasına gitmeyin. Çünkü nekadar para harcarsanız harcayınız, eviniz adeta bir mobilye dükkanı deposu man zarası alacalatır" demiştir. Yapılacak şey, muhakkak surette bir dekoratöre başvurmaktır. O, evin havasına girdikten sonra, evdeki bazı, akla gelmez eşyaları da kullanarak, eve gerekli eşyayı, gerekli yerlerden alacak, evin yerini, içinde yaşıyan insanların meşgalelerini ,odalann biçimini hesaplıyacaktır. Pencereden görünen güzel bir manzaranın, bir ağacın, bir gök parçasının seçilecek perdelerle değerlendirilmesi mümkündür. Ailenin hatıraları, aile fertlerinin merakları iç dekorasyona aksetmelidir. Bunun için eskinin yeniye karışması, ancak genel şekilde, evdeki modern görünüşü bozmaması ve değişik şekilde kullanılması lâzımdır.

Eski tip halılar

Türk halıları, acem halıları, afgan halıları gibi. Balkanlarda yapılan kilimler, hattâ amerikalıların XVIII. yüzyıldan kalma oval biçimli örgü kilimleri, herhangi bir memlekettin kadınları tarafından yapılagelen kaba dokumalı halılar, çok modern, düz ve kişiliği olmıyan fabrika malı halıların gözden düşmesine sebep olmuştur. Odaları duvardan duvara kaplayan bu modern fabrikasyon işi halılar yerine, odaların tabanını çıplak bırakan küçük seccadeler, en modern eşyalarla beraber kullanılmaya başlanmıştır. En yeni malzemelerle kaplı yerler, bu eski zaman tipi halılarla gerçekten tuhaf bir tezat teşkil etmektedir. Bunun bir reaksiyonu olarak da, Avrupa ve Amerikada birçok halı fabrikaları düz halılar yerine, sürrealist desenli halılar ve şok etkisi yapan renkleri yanyana getiren halılar dokumaya başlamışlardır. Tablo hissi veren bu küçük halılar da, aynen eski zaman halıları gibi, çıplak bırakılan tabanlar üzerine konmakta, çoğu zaman nefis parkeleri süslemekte veya taş ve mermer hissi veren yeni maddelerin meydana getirdiği bir zemini ısıtmaya çalışmaktadır.

Abajurlar

Modern şekilde monte edilip, çıplak bir boru üzerine oturtulmuş eski zatmandan kalma bir çanak, en modern eşyalar arasında derhal göze çarp makta ve insanı hayal alemine sürüklemektedir. Bunun yanında, kıymetli bir ayağın ucuz malzemeden yapılmış dümdüz bir abajuru taşıdığı da görülmektedir.

Özellikle yemek masalarının veya bugünkü zevke göre bir kanepenin, bir köşenin üzerine, çok alçağa, sade, yuvarlak elektrik telleri ile uzatılan uzunlu kısalı lâmba takımlarında eski zamandan kalma şişeler, çanaklar vesaire çok kullanılmaktadır. Bazen eski biçimin yeni malzeme ile taklit edildiği ve en düz hatlı, modern eşyalı bir odada eski günlerin, bir şekille olsun, hatırlatıldığı görülmektedir.

Modernleştirilerek kullanılan eski parçalar yanında, doğrudan doğruca yeni takımlara karıştırılan eskiler de vardır. Mesela bir eski zaman koltuğu, süs olarak veya kullanılmak üzere, bazen en modern eşyalarla beraber bulunmaktadır.

YAYINLAR

HU DOST

Fikret Otyamın Gide Gide adı altında top adığı gezi notlarının altıncısı. Ankara Gazeteciler Cemiyeti Yayınları 1964, Şark Matbaası Ankara, 178 sayfa 5 lira. İsteme adresi: Ankara Gazeteciler Cemiyeti.

Fikret Otyam, ağırlık noktası politika olan bir gazetenin muhabirlerinden dir, Ankarada çalışır. Ama Otyam polikayı sevmez; gazeteciliği, sırf ekmek parasını oradan kazandığı içindir. Aslında Fikret Otyam sanatçıdır. Akademi mezunudur, iyi bir ressamdır, fırçanın ötesinde fotoğraf objektifi ile de tablolar yaratılabileceğini ispat etmiştir. Politika muhabirliğinin ötesinde, eşi zor bulunur bir röportaj yazarı olduğu nun ise sayısız delili vardır. "Hu dost'a varıncaya kadar, çeşitli gezi notlarını toplayan beş kitap yayınlamıştır. Kitaplarına kendi çektiği fotoğrafları da koymuştur. Bu diziye Otyam, "Gide Gide" adını vermiştir. "Hu Dost" bu dizinin altıncı kitabıdır.

Otyamın ilk kitabı "Ha Bu Diyar" 1959 yılında yayınlanmıştır. Onu "Doğudan Gezi Notları", 'Harran - Hoyrat - Mayın ve Irıp", "Uy Babo", "Top raksızlar" takip etmiştir. Otyam Ankaranın bunaltıcı politik havasından sıkıldıkça ve çalıştığı gazeteler kendisine imkân verdikçe Anadoluya kaçmıştır. Hani şu, herkesin Ankaraya yahut istanbula kaçmaya çalıştığı Anadoluya...

Otyam her gezisinden elinde bir deste not, bir deste fotoğraf ve ses kayıt bandında bir dolu türkü ve ağıtla Ankaraya dönmüştür. İşte yukarda adlarını sıraladığımız kitaplar bu gezilerin meyvalarıdır. "Hu Dost" da bunların kitap haline getirilmiş sonuncusu...

Otyam bu kitabında, Tüıkiyenin binbir derdinden bir başkasını ele almış. Bu dert, Türkiyede daha çok Yavuz Sultan Selimden bu yana alttanalta işleyen bir dert, Alevilik - Sünnilik ayncalığıdır. Yüzyıllardanberi memleketimizde oldukça geniş bir topluluk halinde yaşayan, ama daima başlarına vurulan, bir topluluk olan alevilerin şiirleri, duygu ve düşünce dünyaları, günlük dertleri ve inanışları bu kitapta şiirli bir röportaj havası içinde verilmektedir. Türk toplumunun en uyanık kesimlerinden birini teşkil eden alevi yurttaşlarımızın kaba taassup ve hodbinlikle, ikide bir kızılbaş denilerek ve tezyif edilerek uğradıklan çeşitli haksızlıkların da kendi ağızlarlarından naklini sağlayan Otyam, bütün kitaplarında olduğu gibi "Hu Dost"ta da konulara, bir objektif sadakatiyle bağlı kalmış. Yazar, derdin ortaya konulmasının ötesinde herhangi bir çare arama işine girmiyor. Bunu konuyu kendisinden öğreneceklere bırakmış. Anadoluyu bir kitap gibi önünüze koyuyor ve "buyurun, dert varsa çaresini siz bulun" diyor. Bazı toplumcular Otyamın bu davranışına kızıyorlar. Oysa haksızlar. Otyam bir sanatkâr ve Anadoluyu seven kişi olarak üstüne düşeni yapıyor. Üst tarafı Otyam gibi bir röportaj yazarının işi değil, bununla başkaları uğraşmalı.

"Hu Dost" bir değil, birkaç kere okunmaya değer bir eser.

İlhami SOYSAL

TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI YILLIĞI 1963

Agâh Sırrı Levent, Ahmet Ateş ve Hasan Eren tarafından hazırlanmış belleten, Türk Dil Kurumu yayınları 234, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1964, 305 sayfa 35 lira.

KURAN VE HEDEFİ

Ahmet Yüzendağın radyo konuşmaları ve makaleleri, İzmir Nefaset Matbaası, 96 sayfa 3 lira.

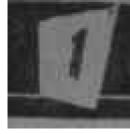
MUSİKİ

Haberler

Alman Kütüphanesinde, Noelin yakınlaşması münasebetiyle, Gazi Eğitim Enstitüsü korosu ve öğrenci orkestrası bir konser tertiplediler, öğretmenleri ve Enstitünün şefi Eduard Zuckmayer'in yönetimindeki orkestra ilk defa, A. Corelli'nin ünlü "Noel Konçerto Grosso"sunu çaldı. Bir öğrenci topluluğu için başarı sayılacak kadar iyi çalınan bu konçertodan sonra Bach, Eckard, Hanndel ve Sweelinck'in koro eserleriyle çeşitli çalgılar eşliğinde noel şarkıları sunuldu.

Alman Kütüphanesinin ve Türk Alman Dostluk Derneğinin tertiplediği, Die Brücke adlı bir tiyatro trupunun Küçük tiyatroda verdiği temsillerin ilki bir tatlı sürpriz yarattı. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının şefi Prof. Gotthold Ephraim Lessing-in adını afişlerde görenler, kendisinin aynı zamanda bir tiyatro yazarı olduğunu sandılar, ama sonradan, oynanan piyesin bundan 200 yıl önce yaşamış bir klasik alman tiyatro yazarına ait olduğu öğrenildi! Sadece bir isim benzerliği...

Venl yılın ilk Orkestra konseri 5 Ocak salı günü verilecek ve Suna Kan Bela Bar tokun keman konçertosuna so locu olarak katılacak. Ankaralı müzik meraklıları o geceyi sabırsızlıkla bekliyorlar...



Konser dinledim



Konseri verenler: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.

Yöneten: Prof. Gotthold E. Lessing.

Solocu: Wanda Luzzato (İtalyan keman virtüözü).

Konserin yeri: Ankara Konser Salonu.

Günü: 18 Aralık 1964 Cuma, Saat 20.30'da.

Program: Bir romantik besteciyle antik melodilere çok özenen, fakat daha çok izlenimci eğilimdeki diğer bir bestecinin birer eseri ve bir türk bestecisinin yerli çeşnisi hemen sezilen senfonisi yer alıyordu: 1) O. Respighi: "Kuşlar" Süiti, 2) P. I. Çaykovski: Keman konçertosu, 3) U. C. Erkin: Birinci senfoni.

Konserin özellikleri: Her üç eser de gerek çalınış, gerek kapsam yönlerinden önemli özellikler gösteriyordu. Herşeyden önce, Respighi'nin bestesi Türkiyede ilk olarak çalınıyordu. Bu kadar popüler olmuş bir bestenin şimdiyedek konser salonlarımızda hiç duyulmamış olması, doğrusu şaşılacak bir şey!.. Dansı ünlü besteci Respighi'nin asıl önemli olan öteki senfonik şiirlerine...

Erkinin birinci senfonisi Türkiyede ikinci defa, dünyada ise dördüncü olarak seslendirildi... Belki ilk çalmışı okadar iyi bir etki yapmamış olabilir ama bunun nedenini, herhalde, ozamanlar orkestranın iyi bir icra çıkaramamış oluşuna yormalı! Çünkü bu senfoni türk müzik sanatının belli başlı örneklerinden biri olarak gösterilebilir; hattâ son bölümdeki bariz Cesar Franok etkisine, diğer balümlerde de Wagner'den başlayarak birçok tanınmış sanatçının izleri sezilmesine rağmen... Herhalde her besteciye yaratıcısı olmakla gurur verebilecek çapta, olumlu bir beste, üstelik türk dinleylcilerine hiç yabancı gelmeyen bir havayla dolu, hiçbir tema doğrudandoğruya ulusal folklordan alınmış olmasa da yine eser tümüyle bir "Türk senfonisi" damgasını taşıyor.

İtalyan kemancısı Wanda Luzzato Ankaraya bir tesadüf sonucu gelmeseydi Ankaralılar da, tıpkı birçok sanat merkezlerindeki dinleyiciler gibi, adını işitmeyeceklerdl bile... Ama sanırım ki cuma akşamı konserini dinleyenler onu daima anacaklardır.

Beğendiklerim Konser, genel havası ve taşıdığı özellikleriyle kıvanç vericiydi, doyurucuydu. "Kuşlar" süiti şef Lessing'in ölçülü ve ifratları kamufle eden yönetimi ile gerçek kişiliğine kavuştu. Bu arada son bolümde bazı pasajların bile bile atlandığına tanık olduk ama, herhalde şefin görüşü ve anlayışı sonucu yapılan bir işlem olduğu için yadırganmadı...

Wanda Luzzato teknik yönden üstün bir kemancı ama, sanırım duygu ve yorum gücü bakımından da tekniğinden pek aşağı kalmıyor... Çaykovskiye göre biçilmiş kaftan bir çalışı var. Ama belki sanatta yönünü iyi seçmemiş oluşundan veya başka bir nedenin etkisiyle adını duyuramamış bir sanatçı..

Erkinin senfonisi olağanüstü olumlu bir şekilde çalındı: Orkestra, son zamanlarda gösterdiği başarının da üzerine erişerek bestenin tam hakkını verdi. Son bölümde bu, daha belirliydi. Kornolar, çalınması güç pasajları bile sıyırıp geçirdiler, vurgulu çalgılar gayet güzel bir r i t m tutturdular, yaylı çalgıların beraberliği iyi. genel sonorite temizdi, obuva ikinci bolümde gayet, duygulu çaldı. Hangisinden bahsetsem, iyi yönlerini yazmam gerek; çünkü bu senfoni beni okadar etkiledi ki...

Beğenmediğim: Bukadar başarılı ve güzel bir sanat olayı layık olduğu ilgiyi göremedi, özellikle o, "yararına" faslından verilen konserlerin müdavimleri; dinleyiciler arasında görünmüyorlardı. Mamafih buna da sevinmek gerek! Luzzato'nun kemanı da zaman zaman akorttan düştüğü için olacak, sanatçının seslerde bazen yanıldığı işitildi.

Sonuç: Ortadan yukarı, hatta iyi bir konser. Ama biraz daha vaktinde ve bilerek hazırlansaydı başarısı tam olurdu. Wanda Luzzato, Çaykovskiyi çalacağını son anda öğrenmişti.

Daniyal ERİÇ



Piyes gördüm



Ankara

Alman temsilleri

Tiyatroseverler, geçirdiğimiz haftanın son günlerinde, Küçük Tiyatroda, almanca iki temsil gördüler. Bir önçeki AKİS'in TİYATRO sütunlarında "Die Brücke" topluluğunun vereceği bu temsillerden bahsedilmişti. Alman topluluğu, program gereğince bu temsilleri verdi ve, bu vesile ile, Küçük Tiyatroyu dolduran seyirci topluluğu, alman kolonisi kadar alman diline, edebiyatına ve sanatına vakıf olanların başkentte bir hayli yekûn tuttuğunu ortaya çıkarmış oldu.

Misafir sanatçılar ,ilk akşam, Lessing'in "Minna von Bernhelm" komeisini oynadılar. Bir seri kiprokkolar, nazlar, niyazlar ve kahramanlıklar üzarine kurulmuş olan bu XVIII. yüzyıl alman komedisi, felâkete uğradığı, dara düştüğü halde soyluluğunu koruma--ını bilen gururlu binbaşı Tellheim ile güzel nişanlısı Minna'nın maceralı gönül hikâyesidir. Fakir düştüğü için zengin nişanlısından uzaklaşan binbaşı, onun da -oyun icabı- fakir düştüğü haberini alınca onunla hemen barışmak. evlenmek ister.

Yirmi yıl önce, Devlet Tiyatrosunun bugün şöhret yapmış kıdemli sanatçılarından birçoğunun rol alıp, Tatbikat Sahnesinde oynamış oldukları bu klâsik karakter komedisini misafir sanatçılardan tekrar görmek -biraz da o eski günleri hatırlattığı için- tiyatrosever Ankaralılar için büyük bir zevk olmuştur. Yalnız "Die Brücke" topluluğunun -fon perdeleri önünde- oynadığı oyunun dekor bakımından -özellikle böyle bir eser için- hiç tatmin edici olmadığını belirtmek lâzımdır. Ama oyun bakımından temsil başarılı olmuştur. Binbaşı'da Jörg Leibenfeis, Minna'da Judith Holzmeister, Lessing'in genç kahramanlarını zarif, çekici bîr oyunla canlandırdılar, önemli öbür rollerden Binbaşının uşağı Just ile Minna'mn hizmetçisi Frahziska'yı oynıyan Bruna Dallansky ile İnge Rassaerts güçlü oyuncular olduklarını belli ettiler. Otel-.-ci'de Dieter Brammer, Fransız Şövalyesinde de Joost Siedhoff pek güzel tipler çizdiler

Alman sanatçıların ikinci temsilleri Georg Büchner'in "Woyzeck"i olacaktı. Devlet Tiyatrosunun pek yakında oy-

Oyun; "Bir Kadın Yarattım" ("Pygmalion")-
Yazan: George -Bernard Shaw.
Çevirenleır: Melih Vassaf - Gülay Tükel.
Tiyatro: Oraloğlu Tiyatrosu.
Sahneye koyan: Lale Oraloğlu
Dekor -Işık: **Lütfi Akad**
Kostüm: Nil Gerede

Konu: Bernard Shawe'nun bu ünlü ve tatlı komedisini bilmiyen var mı? Hele Frederick Löewe'nin "My Fair Lady" müziğinden sonra... Bu oyun, türkçe adının da açıkladığı gibi, gerçekten bir kadın yaratmanın hikâyesidir. Zengin ve kibar fonetik bilgini Higgins'in, yağmurlu bir günde, acaip konuşma tarzına ilgilenerek, kaldırımlardan alıp evine getirdiği sokak kızı Eliza'yı altı ay içinde, Londranın en temiz İngilizce konuşan hanımefendisi, sosyetenin hayran kalacağı bir Düşes haline getirmesinin ve... -tahmin edeceğiniz gibi- ona âşık olmasının hikâyesi... Şüphe yok ki Bernard Shaw varlıklı, görgülü genç fonetik ıbilginiyle bir sokak kızını birleştiren bu macerada, ingilizlerin pek önem verdikleri o kibarlık -hele o güzel konuşma- merakıyla inceden inceye alay etmeği ihmal etmemiş, yalnız soylu sınıfın imtiyazı sanılan bu niteliklere, altı aylık sıkı bir çalışmayla, herkesin, hatta bir kenar dilberinin, bile sahibolabileceğini göstermek istemiştir.

Oynıyanlar: Venüs Biriz (Clara Hill), Cüneyt Türel (Albay Pickering), Yağız Tanh (Prof. Higgins), Lâle Oraloğlu (Eliza Doolittle), İhsan Yüce (Mr. Doolittle), Yıldız Alpar (Mrs. Higgins) v.s.

Beğendiğim: Melih Vassafla Gülay Tükelin, Eliza'nın türkçeye aktarılması imkânsız gibi görünen (Coeckeney) deyimlerinin türk argosuyla pekâlâ karşılanabileceğini göstermiş olan, derlitoplu çevirileri. Lûtfi Akadla Nil Geredenin 1912 Londrasını yansıtmayı başaran dekor ve kostümleri. Cüneyt Türelin etkili oyunla canlandırdığı Albay Pickering. Yıldız Alparın zarif Mr. Higgins'i ve... o palaspareler içindeki arsız, inatçı, kavgacı, küfürbaz -ve pepeme- sokak kızı Eliza'da ne kadar sevünliyse, ipekler ve elmaslar içindeki Düşes'de o kadar çekici olmasım bilen, tek başına bu güç oyunu o

Beğenemediğim: Yağız Tanlının "hafif" kalan Higgins'i; İhsan Yücenin küçücük sahnede gerçek bir başarı haline getirmiş olan Lâle Oraloğlu.-

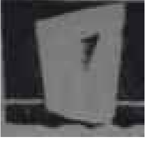
Sonuç: Gerçek Eliza'sını bulmuş bir "Pygmalion". ingilizliği kadar apaşlığı da iğreti kalan Mr. Doolittle'i...

Lütfı AY



Oraloğlu Tiyatrosunda **"Bir** Kadın Yarattım"

"Putunu kendi yapar, kendi tapar..."



Piyes gördüm





Gen-Arda "Aşk Zinciri"
1900 modeli sözlü streap-tease

Oyun: "Aşk Zinciri", ("Reigen")

Yazan: Arihur Schnitzler.

Çeviren: Basir Feyzioğlu

Tîyatro: Gen-Ar Tiyatrosu.

Sahneye koyan: Erol Keskin.

Dekor - Kostüm: Duygu sağıroğlu

Konu: "18 yaşından aşağı gençlerin seyretmesi yasak" olduğu ilan edilen, mizah açısından aydınlatılmış seksüel tablolar. Aynı zamanda ruh hastalıkları doktoru olan yazar, birer skeç halinde canlandırdığı bu tablolarda, nükteli bir diyalogla, "aşk psikolojisi" yapıyor, özellikle, çeşitli sınıftan "çift'lerin aşktan "Önce"ki ve "sonra"ki ruh hallerini, realist bir görüşle belirtmeğe önem veriyor. Ayrıca eski Viyananın yerli renklerini, operet devrinin o neşeli ve alaycı havasını yansıtmaktan da geri kalmıyor.

Oynıyanlar: Gülsün Kamu (Bir Fahişe, Leokadia), Orhan Çağman (Bir er, Franz), Bilge Şen (Oda Hizmetçisi, Mari), Salih Güney (Delikanlı, Alfred), Nurhan Nur (Evli kadın, Marlen), Tuncel Kurtiz (Koca, Karl), Füsun Erbulak (Genç Kız), Senih Orkaan (Yazar, Robert), Gülbin Eray (Aktris), Cahit Irgat (Kont).

Beğendiğim: Basir Feyzioğlunun, kişiler arasındaki sınıf ve seviye farklarını da belirtmeği ihmal etmiyecek kadar özenli çevirisi... Erol Keskinin, çeşitli yatak odalarında geçen çeşitli aşk sahnelerini "tableau vivant"lar haline düşürmeden, fantezisi ve esprit'si içinde vermeği başaran canlı, renkli sahne düzeni... Duygu Sağıroğlunun, eski Viyananın kokusunu duyuran, zevkli dekorlarıyla kostümleri... Orhan Çağmanla Gülsün Kamunun, tipik Asker ve Fahişe çifti.., Bilge Şen - Salih Güney çiftinin Küçükbey - Hizmetçi macerasında, bülûğ çağının tatlı heyecanlarını duyuran taze oyunları... Koca'da Tuncel Kurtizin, Yazarda Senm Orkanın Aktrist'te Gülbin Ersayın, Evli Kadın'da Nurhan Nurun, Kont'da Cahit Irgatın çizdikleri canlı, inandırıcı yüzler...

Beğenemediğim: Gen-Ar Tiyatrosunun sanat işlerini üzerine almış olan Haldun Dormen gibi bilgili, tecrübeli ve uyanık bir yöneticinin, aşk telâkkilerinin temelinden değişmiş olduğu bir çağda, XX. yüzyılın başlarına ve o devrin telâkkilerine göre yazılmış ve her bakımdan zaman aşımına uğramış, "Aşk Zinciri"ni repertuvara alıp oynatmış olması...

Sonuç: Fikir ve sanat bakımından fonksiyonu kalmamış, hoş ama faydasız bir oyun.

Naciye FEVZİ

nadığı bu oyunu, birçok Ankaralı dörtgözle bekliyordu. Ne yazık ki bu, boşuna bir bekleyiş oldu. "Die Brücke" topluluğu. -Marie rolünü oynıyacak Inge Rassaerts'in âni rahatsızlığı yüzünden programı değiştirmek ve "Woyzeck"in yerine "Saman Yolu"nu oynamak zorunda kaldı. Garip bir tesadüfle Karl Wittlinger'in bu güzel -ve modern- oyunu da, birkaç yıl önce, Oda Tiyatrosunda oynanmış -ve çok beğenilmiş- bir oyundu ve Ankaralı tiyatroseverlere güzel bir mukayese fırsatı vermiş oluyordu.

"Saman Yolu"nu "Die Brücke" topluluğunun kurucuları olan Dieter Brammer'le Joost Siedhoff oynadılar ve mükemmel oynadılar... Verdikleri mukayese fırsatının sonucu ise çok garip oldu: bizde Hasta'yı oynıyan Saim Aipago kendi rolünü ön plâna geçirmişti. Alman sanatçılarından Dieter Brammet de, olağanüstü değişme kaabiliyetiyle, Doktor rolünü ön plâna geçirdi ve değerli bir kompozisyon aktörü olduğunu göstermiş oldu. ilk temsilde göze batan dekor noksanlığı da, siyah perde içinde oynanan bu oyunda, hiç yadırganmadı. Bu da gösteriyor ki belli bir devrin rengini, üslûbunu yansıtması gereken oyunlar için fon tabloları, nekadar ustaca çizilmiş ve gerçekleştirilmiş olursa olsun, yetersiz kalmaktadır.

Alman tiyatro temsillerinin, geçen ay verilen Bale temsillerine kıyasla çok daha tatmin edici olduğu muhakkaktır. "Die Brücke" topluluğu, genç oldukları halde tecrübeli ve çok kaabiliyetli sanatçılarla bu turneye çıkmış. Gittikleri her yerde olumlu etkiler uyandıracaklarından şüphe edilmemektedir. Tek talihsizlik, hastalık yüzünden, Ankara da "Woyzeck"i oynıyamamış olmalarıdır.

Yalnız bu vesileyle alman dostlarımızı uyandırmak isteriz: almanca bilmiyen veya az bilen -oyunları da tanımayan- seyircilere kolaylık olsun diye programla birlikte dağıtılan özetler pek kötü -korkunç demeğe dilimiz varmıyor- bir türkçe ile hazırlanmıştır. Bu özetler, oynanan oyunlar hakkında faydalı bilgiler vermek şöyle dursun, seyirciyi yanıltabilecek aksaklıklarla doludur. İstanbul temsilleri için olsun bunları ya düzeltmeleri, ya da büsbütün programdan çıkarmaları isabetli bir hareket olacaktır.

Programlar

Yeni yılda yenilik!

AKİS'in bu sayısını elinize aldığınız günlerde Türkiye Radyoları yeni programlarına başlamış olacaklardır. Türkiye Radyolarında bundan önce de yeni program devreleri çok görülmüştür ve bu devrelerin başlangıcında, o zamanki radyo idarecileri basına şatafatlı basın bültenleri göndererek ve radyolarda süslü püslü saatler ayırarak yeni programlarını tanıtmaya çalışmışlardır. Son yıllarda basına dağıtılan bültenlerde ve radyolardaki süslü püslü programlarda ilân edilen yeniliklerin çok azının mikrofona çıktığı görülmüştür. Bilhassa Ankara Radyosu. İlân ettiği programların birçoğunu yayınlıyamamış ve tabii, iş meydana çıkmasın diye de, en ufak bir açıklama dahi yapılmamıştır.

Şimdi aynı radyo idaresi yine, bir program devresine girmiştir. Gerçi idarenin ismi değişmiş, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu olmuştur ama, bu Kurumun idare ve program bakımlarından dizginlerini ellerinde tutanlar yine aynı şahıslardır. TRTnin bilhassa programcılık yönünden sorumlu idarecileri gerek söz. gerekse müzik programları sahalarında isim yapmış bazı elemanları büyük bir ustalıkla ekarte etmesini bilmişler ve bu bu sefer yalnız Ankara Radyosundan değil, bütün Türkiye Radyolarının programlarından sorumlu bir duruma gemişlerdir. Değişen sadece teşkilâtın ismi olduğuna ve eski idareciler yerlerinde kaldıklarına göre acaba bu sefer de, basına ve dinleyiciye verilen söz tutulmayacak isimleri ve konusu açıklanan programların bazıları yine yayınlanmayacak mıdır? Böyle düşünenler, yanıldıklarını kısa zamanda anlayacak lardır. TRT'nin uzun bir süredeniberi ortaya yalnız program değil, bir teşkilât dahi çıkaramamış olması ve Kurumla ilgili dedikoduların çevreye yayılmış bulunması, dikkatleri, radyocu olduklarını herkese kabul ettirmek durumunda kalan TRT idarecilerinin üzerine çekmiştir. Bu idareciler başarılarını hissettirmek için herşeyden önce sözlerini tutmak zorundadırlar. Onun için, 1 Ocak 1965 cuma günü Ankara Radyosunda **saat** 11.30'da yeni programlar hakkında verilecek olan bilgiyi iyi dinlemek gerekir. Bu yarım saat içinde verilen sözlerin tutulup tutulmayacağı ilerde anlaşılacaktır. TRT nin niçin yalnız Ankara Radyosunda yeni programlarını takdime kalktığını ve niçin bu işi İstanbul ve İzmir Radyolarında da yapmadığını sormak ise yerinde olur.

.. ve sorular

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumun, dinleyicilerini tam sekiz ay beklettikten sonra yayınlamaya başladığı yeni programları ile ilgili olarak sorulması şart olan diğer sorular da sırasıyla şunlardır; Pogramların kaç tanesi sadece isimleri değiştirilerek yeniden mikrofona çıkarılmıştır? Kaç tane yeni program yapılmıştır ve bunların faydalan nejer olacaktır? Türkiye Radyoları yayınlarını uzatmışlardır. Acaba yayım uzatmak için göze alman masraf karşılığında ne gibi faydalar düşünülmüş ve yayını uzatabilmek için ne gibi yenilikler bulunmuştur? Yeni programlar arasında bilhassa piyeslerin çoğunlukta olması, TRT'de hangi İdarecilerin şahsi menfaatleriyle ilgilidir'

AKİS, önümüzdeki haftalarda bu ve benzeri soruların cevâplarını vereoste ve TRT'de oynanan komedinin içyüzünü açıklayacaktır.

Bir TRT Temsilcisinin izlenimleri üzerine

Mahmut T. ÖNGÖREN

Avustralyada, Asya Radyo Difüzyon Birliğinin toplantılarına TRT'nin temsilcisi olarak katılan Prof. İsmet Giritli, izlenimlerini anlatırken, TRT için, "en ileri ve medeni memleketlere benzeyen ve kısa zamanda çok olumlu sonuçlar yaratan bu gelişme seyri, toplantı esnasında büyük bir ilgi ile izlenmiştir" diyor.

İşten anlamayan bir sürü kimseyi kayırarak kadrolarını dolduran; bir tarafta prodüktör yetiştirmeğe çalışırken, öbür tarafta kartvizitli adayları -hiç yetiştirmeden- prodüktör olarak alan; lise mezunu elemanları kanunun yüksek tahsil şartını aradığı yerlerde tutan TRT mi "en ileri ve medenî memleketlerdeki radyo ve televizyon kuruluşlarına" benzemektedir? Eski programları önümüzdeki program devresinde yeni diye yutturmaya kalktığı, bir türlü teşkilâtım kuramadığı için mi TRT "çok olumlu sonuçlar'' yaratmıştır?.

TRT'nin temsilcisi Prof. Giritli, Sydney'de, bir türk dostu olan Japon Radyo ve Televizyon Kurumunun Başkanı Mr. Madea ile de tanıştığını belirterek, bu türk dostunun bize "her türlü yardımı yapmaya **hazır** olduğunu" söylüyor.

Biz de diyoruz ki, Mr. Madea, geçen yaz Türkiye Radyolarına bir burs vererek bize yardım etmeğe çoktan başlamış, fakat sırf unutkanlık yüzünden modern TRT bu imkâm kullanamadığı için burstan yararlanlamamıştır. Acaba hangi TRT, temsilcisi bunun aksini iddia edebilir?

Prof. Giritli izlenimlerinin bir yerinde diyor ki: "Televizyonu lüks sayarak memleketimize gelmesini önleyenler, bu yayın organının Asya memleketlerinde bilhassa eğitim alanında oynadığı rolü görseler, duysalar herhalde mahcup olacaklardır.

Ne diyelim? TRT'ciler daha radyoyu radyo olarak kullanamadıklarını göre, neredeyse radyoya lüks diyecek bir duruma geldiğimizden mahcup olmayanlar bulunduğu için, televizyonun hâlâ memleketimize getirilmeyişini şükranla karşılamak gerekir.

Filmler

Kazan'ın "Aşk Bahçesi"

Elia Kazan, 1 9 0 9 yılında İstanbulda doğdu. Dört yaşında iken, ailesi Amerikaya göçtü. Babası halı taciriydi. Kazan, lise eğitimini kolaylıkla yaptı; William's kollejinden sonra Yale Üniversitesi dram bölümüne girdi, fakat iyi bir oyuncu olamıyacağını çabuk anladı. Sahne direktör yardımcısı olarak "Group Theatre" topluluğuna katıldı, sahneye çıktı, Sinemaya önce oyuncu, sonra rejisör olarak girdi. 1 9 5 7 yalında kendi adına bağımsız bir film şirketi kurdu. Strasberg ile birlikte ünlü "Aktör Stüdyo"nun da kurucularındandır. 1947 yılında "Centilmen Anlaşması" ile en iyi rejisör Oscar'ını, "Cennet Yolu" ile 1 9 5 4 Cannes festivalinde "Dramatik film armağam"nı, "Rıhtımlar Üzerinde'' ile de 1 9 5 4 yılının Venedik festivali "Gümüş aslan armağanı"nı kazandı.

Elia Kazan, sinema rejisörlüğüne geçmeden öncte Broadway tiyatrolarında -yine rejisör olarak- çalışıyordu. Wilder'in "The Skin of Our Teeth - Disimizin Zarı"nı, Millerin "All May Sons - Bütün Oğullarım"ı, "Death of a Salesman - Satıcının Ölümü''nü ve Williams'm "Cat On a Hot Tin Roof -. Kızgın Damdaki Kedi" oyunlarını başarıyla sahneye koymuş, 1 9 4 0 - 41 y u l a rında iki Hollywood filminde -"City for Conquest - Galipler Şehri" ve "Blues in the Night - Gece Melodileri"- oyunculuk etmişti.

İlk filmi "A Tree Grows in Brooklyn - Bir Gençkız Yetişiyor"u, 1944 yılında çevirdi. Yazar Betty Smith'in ayni adlı romanından alınan bu filmin başrollerinde Dorothy McGuire, Lloyd Nolan, James Dunn, Joan Blondell ve Peggy Gardner oynamaktaydılar. Brookiyn şehrinin kenar - köşe mahallelerindeki yaşama şartlarını ve o zorluklar içinde bir kız çocuğunun, çocukluktan gençkızlığa geçişini, o sıralar Holly wood'da pek alışılmamış bir gerçekçilik havası içinde veren Kazan'ın öbür rejisörlerden ayrılan yanı, ince ayrıntılara da son derece dikkatle eğilişidir. Fox adına çevirdiği "Bir Gençkız Yetişiyor"un başarısı, şirketi Kazanla ikinci bir film için daha anlaşmaya götürdü.

Kazan'ın, birincisine tabantabana zıt ikinci filmi "Sea of Grass - Yeşil Ufuklar'da (1946) bu defa western türüne el attığı görülmektedir. Konu, yine bir romandan alınmıştı ve Kazan, filminde, Spencer Tracy, Katherine Hepburn ve Robert Walker gibi usta oyuncularla çalışmıştı. Bütün bunlara karşılık, "Yeşil Ufuklar" beklenen başarıya ulaşamadı ve Kazan, yeni bir filme başlayabilmek için tam onbir ay boş oturmak zorunda kaldı. Holywood ile geçici bir süre için bağlarını koparıp yeniden Broadway'e dönen rejisör, bu arada güneyli bir beyaz kızla zenci bir erin aşk serüvenlerini hikâye eden hatırı sayılır derecede cesurca işlenmiş "Deep Are the Roots - Kökleri Derinlerde" adlı oyunu sahneye koydu ve ırkçıların yaylım ateşine hedef oldu. "Kök leri Derinlerde" hem güçlü bir oyundur,hem de Kazan'ın adını ustaya çıkaran bir mizansenle sahneye konulmuştur. Ayni yıl Arthur Millerin, "Bütün Oğullarım" adım taşıyan ünlü toplumsal dramını sahneye koydu ve Holly wood'un ikinci çağrısıyla "Boomerang" ile sinemaya da döndü.

"Boomerang" (1947), yargıladığı bir tutuklunun suçsuzluğuna karar, veren bir savcının küçük politika oyunlarına ve baskılara rağmen, yine de kendi fikrinden dönmeyişinin ve bunun savunmasını sonuna kadar götürüşünün hikâyesidir. Başrollerinde Dana Andrews ve Jane Wyatt oynamaktadırlar. "Filmin bütününe, konunun gerektirdiği bir gerçekçilik hakimdir."

Böylece Kazan, Broodway sahnelerinde "Kökleri Derinlinde'' oyunuyla adımını attığı kavgacı plâtformda "Boomerang"la bir sağlam adım daha atmış, üçüncü ve daha ciddi" adımı olan "Gentlemen's Agreement - Centilmen Anlaşması" (1948) ile de gözüpek bir rejisör olduğunu ortaya koymuştur. "Centilmen Anlaşması-, -beyaz perde için yepyeni bir toplumsal konuyu işlemektedir." Bu, yahudi düşmanlığıdır. Konu, Laura Habson'un bir "best - seller" romanından alınmıştır. Bu filmde gazetesine yazacağı makaleler için doküman toplayan ve kendisine yahudi süsü veren bir gazetecinin (Gregory Peck), görünüşte ırkçı olmayan bir toplumda karşılaştığı durumtarla yahudi aleyhtarlığı, oldukça açık ve acı bir şekilde ortaya konulmaktadır.

Kazan'ın 1949 yılında çevirdiği "Pinky - Kara Damga" da eleştirmeci tutumunu sürdürdüğü filmlerinden biridir. "Centilmen Anlaşması" ile yahudi aleyhtarlığını neşterleyen rejisör, "Kara Damga'da ise, Amerikadaki siyah - beyaz çekişmesinin içyüzüne eğilmektedir. 1 9 4 9 yılları, Hollywood'un bu tür toplumsal problemleri işleyen filmlere yapım listelerinde genişçe yer verdiği ve tarafsız görünme politikasını güttüğü yıllardır. "Kara Damga", yal nızca suyun yüzünde gelişip büyüyen, köksüz olmaktan kesinlikle öteye gitmemiş bir film olarak Kazan'ın filmog rafisinde yerini almaktadır.



N. Wood "Aşk Bahçesi"nde

Dengesin kurban

Fırtınalı yıllar

1947 yılının son ayları, Amerikada yeni bir politikacı tipinin ortaya çıktığı ve politikasıyla yığınları ardından sürüklediği, etkisi altında bıraktığı gün ler olarak herzaman hatırlanacaktır. Bu yeni tip politikacı, McCarthy; politikası da önüne geleni komünistlikle suçlamaktır. McCarthy'ye göre kızıllar, Amerikada, toplumu etkileyecek nekadar subaşı varsa hepsini tutmuşlardır ve hükümeti devirme amaçlarına ulaşabilme yolunda her türlü vasıtayı kullanmaktadırlar. Senatoda kendisine hatırı sayılır derecede taraftar toplayan McCarthy, derhal bir "Amerikan Aleyhtarı Çalışmaları Araştırma Komisyonu" kurdurmuş ve birçok kurumlar arasında Hollywood'u da listesine geçirmiştir.Bu komisyonun Hollywood ile ilgili amacı, sinemada hükümeti zor kullanarak devirme propagandasını bu lup çıkarmak ve sinema başkentindeki' komünist tehlikesini sona erdirmektir.

Kazan da bu komisyon karşısında sorguya çekilenlerin arasındadır. Kendisini hiç sıkıntıya sokmamış, komisi-

yonun istediği bütün bilgileri vermiş ve Hollywood'da adını derhal "temizler listesinin başına geçirtmiştir. 1950 yılında çevirdiği "Panic in the Street - Caniler Sokağı", o yılların "(korku, umutsuzluk veya vicdan azabı ile dolu, karamsar amerikan filmlerinin çoğalan örneklerindendir. Kazan, filminde aşağılık haydutları çarpıştırıyor, olay o kadar stilize bir New Orleans'da geçiyordu ki, ortalarda tek bir zenci bile görülmüyordu."

Yeniden gözde olabilmek ve eski başarılarını yenileyebilmek için Kazan, ünlü yazarların gölgesine sığınmak gereğini duydu. İyi oyunculardan kurulu bir ekip - Vivien Leigh, Marlon Bran do, Kim Hunter ve Kari Malden- ve iyi bir yazarın - Tennessee Willlams -ürünü olan "A Streetcar Named Desire - ihtiras Tranvayı" (1952) ile, Steinbeckin senaryosunu yazdığı, Brando, Anthony Quinn ve Jean Peters'in başrollerinde oynadıkları "Viva Zapata'' hep bu gereklilikten doğma.filmlerdir. Her iki film de, gerçekten Kazan'ın seyirci gözünde sarsılmış itibarını yeni baştan yükseltmiş ve adını "iyi rejlsör"e çıkartmıştır.

"ihtiras Tranvayı", gerçekten de yapı ve anlatım gücü olarak usta işi bir filmdir ve asıl gücünü, en az Kazan kadar, Leigh, Brando, Hunter, Malden ve yazar Williams'dan da almaktadır.

"Viva Zapata"ya gelince, bu seyirci yönünden oyalayıcı bir filmdir. Ama hem Steinbeck, hem de Kazan, tarihî gerçekleri tersyüz etmişler, ortaya ihtilâlci Zapatayı anlatan bir film yerine, düpedüz bir western filmi koymuşlardır. Kazan bu konudaki açıklamasında filmini ve Steinbeck'i şöyle savunmaktadır: "Zapata hakkında bizi en çok çeken yön, tek bir dramatik davranış olmuştur: "Zafer anında Zapatanın iktidara sırt çevirmesi... Ordusuyla başkente girdiğinde diktatör olabilirdi. Bunun yerine, açıklama gerekliliğini bile duymadan köyüne döndü. İktidarı reddeden bu davranışı, hikayemizin düğüm noktası ve Zapata karakterinin anahtarı oldu."

Bu açıklamaya bir tarihçi de, "Zapatanın Mexico Cityden çekilmesi hakkındaki" Kazan'ın açıklaması çok gülünçtür" diyerek karşı çıkmakta, asıl tarihi gerçekleri açıklamaktadır: Zapata halka karşı asla böyle bir ihanette bulunmadı. Etrafını kuşatan güçlü ordular arasında sıkışıp kalmıştı. Kendisinden on kat daha üstündüler. Son defa sarayı terkettiğinde Mexico City'yi top sesleri inim inim inletiyordu."

Yanılmalar dizisi

Filmin bir başka özelliği de, Zapatanın seyirciye cahil ve dar düşünceli biri olarak tanıtılmasıdır. Oysa Zapata, toprak reformu ile milli birlik programının bizzat yazan olarak tarihe geç mistir. Anthony Quinn'in oynadığı Zapatanın kardeşi ise, gerçekte hiç de filmdeki gibi sarhoş ve yarı hayvan bir meksikalı değildir.

"On the Waterfront - Rıhtımlar Üzerinde"de (1954), Kazan'ın, başlangıç yıllarının tersine, gerçeklere sırt çevirdiğinin en elle tutulur delilidir. Filmde hiç bir açıklama yoktur. Alışılagelmiş "iyi adam - kötü adam ve gençkız" hikâyesi, sözde toplumsal bir problem de birinci plâna çıkartılarak, anlatılmak tadır. "Filmin başında, anlatılan kötü hikâyenin çok eskilere ait olduğu yazılmakta, oysa senaryo Malcolm Johnson' ın Pulitzer Armağanı alan dokümanter makalesine dayanmaktadır. Üstelik film, konunun geçtiği yerde çekilmiştir. Filmin başındaki açıklamaya, rağmen, sansürün epeyi güçlükler çıkardığı bilinmektedir: İşçileri, kendilerini avucu içine alan gangsterlerle savaşa zorlayan lider sansürce beğenilmediğinden, bu iş, bir katolik rahibinin omuzlarına, yüklenmiştir. Böylece film her ne kadar inandırıcı olmaktan çıkmışsa da, Kazan, Papanın âferinini kazanmıştır."

"East of Eden - Cennet Yolu"nda (1955) Habil - Kabil hikâyesi, Freud'vâri bir yorumlamayla günümüz toplumuna aktarılmıştır. İncildeki orijinal hikâyede, Kabil ilk kardeş kaatil olarak ne derece nefrete lâyık şekilde anlatılmışsa, filmde bu oluş, tam tersine, o kadar sevimli gösterilmiştir.

Willlams'ın doğrudan doğruya sinema için düzenlediği bir senaryo ile Kazan, en başarılı filmi "Baby Doll - Taş Bebek'i (1956) yaptı. Film, güneyli bir toprak ağasının gerileyişini ele almaktadır. Bu filmden sonra şematik bir film olan "A Face in the Crowd - Kalabalıkta Bir Yüz" de (1957) faşist demagojisini yığınların aptallığıyla açıkladı. "Taş Bebek"ten sonraki filmler, Kazan'ın gerileme filmleri olarak filmografisinde yerlerini aldılar.

Kurallar ve insanlar

"Splendor in the Grass - Aşk Bahçesi", tiyatro yazarı William İnge ile Kazan ikilisinin ürünüdür. Kazan, lik defa İnge ile birlikte çalışmaktadır. Tek ortak yanları, ikisinin de Broadway'den gelmiş olmalarıdır ki, "Aşk Bahçesi"nde büyük çelişmelere giden yolları bu ortak yan engellemiştir.

Kazan ve İnge, filmlerine konu olarak 1920'lerin Amerikasını almışlardır. O yılların toplumsal dengesizliğini, bu dengesizliğin yığınlar üzerindeki yıkıcı etkisini hikâyenin kahramanlanndaki örneklemelerde vermektedirler. İşin bu yanını önemsemeseler, bu nokta üzerinde durmasalar, "Aşk Bahçesi" aptalca düzenlenmiş bir amerikan Leylâ ile Mecnunu olmaktan pek ileriye gidemezdi.

Kazan ve İnge, "Aşk Bahçesi"nde bu dengesizlikten toplumu ve bozulan düzeni sorumlu tutmaktadırlar. Tabiî bu sorumlu tutuş, gözüpeklik içinde yapılmamakta, daha sulandırılmış şekliyle, ailelere ve kalıplaşmış, dokunulmazlığa götürülmüş kurallara dayandırılmaktadır. İnsancıl bir tutumdan uzak, bütünüyle maddeci-ve çökmüş ahlâk kurallarına bağlı aileler, çocuklarının kendileriyle olan ilişkilerinde günün gerçekleri ötesinde karşıkarşıya gelmekte ve çelişme ile anlaşmazlık olağan bir hale gelmektedir. Analar kız larının, babalar oğullarının kendi ideallerine uygun, kendi isteklerine göre yetişmelerini istemekte ve gelecekteki yolun çizimini çocuklara bırakmak yerine, kendileri yüklenmektedirler. Çatışma buradan gelmekte ve kötü "son" bir yerden sonra "olağan son" olarak kişilerin karşısına çıkmaktadır.